

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXIII

Нови Сад, октобар 2011

Књига 71

Број 10

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Софија Николић

Евиденција непокретности
у Аустрији / 503

РАСПРАВЕ

Мр Зоран Илкић

Доцња дужника / 521

Дуња Попивода

Actiones liberae in causa / 528

Ана Кекез

Сурогат материнство / 538

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 544

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.

CONTENTS

ARTICLES

Sofija Nikolic Real estate registers in Austria / 503

DISCUSSIONS

Zoran Ilkic LL.M. Debtor's default / 521

Dunja Popivoda *Actiones liberae in causa* / 528

Ana Kekez Surrogate maternity / 538

NOTICES

From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 544

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Коста Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Станковић (1936), др Славко М. Ћирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Ботић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ
главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Вег, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник
Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXIII
Књига 71

Нови Сад, октобар 2011
Број 10

Ч Л А Н Ц И

UDC 347.235 (436)

Sofija Nikolić,

student IV godine studija na Pravnom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu

EVIDENCIJA NEPOKRETNOSTI U AUSTRIJI* (Pravno nasleđe, aktuelni koncept i trendovi)**

SAŽETAK: U Austriji je u toku reforma evidencije nepokretnosti. Tradicionalni zemljišno-knjižni model polako dobija nove karakteristike. Pravna regulativa se prilagođava novim pravnim i tehničkim standardima koji su usvojeni u mnogim zemljama. Međutim, promene nisu nagle i nisu pravolinijske. Za razliku od Srbije, u kojoj je prihvaćena tzv. jedinstvena evidencija nepokretnosti, za koju su zaduženi isključivo organi uprave, Austrija je zadržala model u kom sudovi i katastar vode odvojenu evidenciju.

Težište rada je na sistemu evidencije nepokretnosti koji trenutno važi u Austriji. Međutim, da bi se stekao potpuniji uvid, na početku je dat kratak istorijat razvoja zemljišno-knjižnog prava, a na kraju pregled najnovijih izmena i dopuna važećih zakona koje ukazuju na to u kom pravcu će se odvijati reforma.

Ključne reči: evidencija nepokretnosti, zemljišne knjige, katastar, pravna reforma, austrijsko pravo

* Rad primljen: 26. 04. 2011. godine

** Rad je rezultat istraživanja vršenih tokom studijskog boravka na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beču u periodu od 1. oktobra 2010. do 1. februara 2011. godine. Autor se zahvaljuje mentoru dr Helmutu Ofneru, redovnom profesoru Pravnog fakulteta u Beču i dr Aleksandri Vučić, docentu istog fakulteta, za stručnu i moralnu podršku.

Die Arbeit ist das Ergebnis der Forschung, die während des Studiumaufenthalts an der Rechtswissenschaftlichen Fakultät, Universität Wien vom 1. Oktober 2010 bis 1. Februar 2011. Die Autorin dankt dem Mentor Prof. Mag. Dr. Helmut Ofner, LL.M. und Ass. Professorin Dr. Aleksandra Vučić, für die professionelle und moralische Unterstützung.

1. PRAVNO NASLEDE

Preteču savremene evidencije nepokretnosti u Austriji čine zemljišne table i vlastelinske zemljišne knjige, nastale u Bohemiji (današnja Češka) u 13. veku¹, koje su se tokom 14. veka proširile na Moravsku i Gornju Šlesku. Bohemsko-moravske zemljišne table su bile sudske knjige u koje je upisivana imovina bohemsko-moravskog plemstva. One su najpre bile vođene na latinskom, a od 1495. godine postojala je obaveza vođenja zemljišnih tabli na češkom jeziku. Od 1627. godine stranke su mogle da biraju jedan od ta dva jezika. U to vreme, sistemi realnih i personalnih folija nisu postojali, već su se svi pravni poslovi koji su se odnosili na zemljišta upisivali u tzv. knjigu instrumenata iz kojih su se zemljišne table prvobitno sastojale.

Primena zemljišnih tabli je u 18. veku proširena i na ostale delove Habsburške monarhije. One su najpre uvedene u Štajerskoj (prve zemljišne table za alpske zemlje) 1730, zatim u Koruškoj 1746, Gornjoj Austriji 1754. godine, Donjoj Austriji 1758. godine i u Brajsgau 1769/1783. godine.

Služba zadužena za vođenje zemljišnih tabli bila je u sastavu staleškog suda.

Vremenom su zemljišne table, koje su predstavljale običnu zbirku dokumenata, postale sveobuhvatna zemljišna knjiga u koju je, po sistemu realnih folija, upisivana celokupna plemićka imovina jedne zemlje. Zemljišne table Donje Austrije su bile prve u kojima su opis zemljišta i hipoteke bili upisivani u glavnu knjigu. Taj koncept je kasnije razvijan i u drugim delovima države. Godine 1794. Patentom zemljišnih tabli za Bohemiju i Moravsku, glavna knjiga je proglašena za osnovni model evidencije nepokretnosti. U austrijskoj stručnoj literaturi se navodi da je sistem zemljišno-knjižne evidencije ozvaničen stupanjem na snagu *Opšteg građanskog zakonika (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch)* 1. januara 1812. godine. U njemu su sadržana opšta načela zemljišnih knjiga, koja su predstavljala normativni okvir za razvoj registara nepokretnosti.

U periodu od 1817. do 1861. godine u Austriji je postepeno formiran prvi potpuni katastar nepokretnosti koji je služio za utvrđivanje (razrez) poreza na zemlju (*Katastar poreza na zemlju*)². Katastarska evidencija je sadržala podatke o većini zemljišta na teritoriji Austro-Ugarske monarhije i bila je komplementarna sa zemljišnim knjigama.

---

¹ U literaturi se navodi da su u isto vreme u pojedinim nemačkim gradovima nastale tzv. Gradske knjige (*Stadtbücher*) u koje su upisivani podaci o nepokretnostima. V.: Ursula Flosmann, *Österreichische Privatrechtsgeschichte*, Sechste, aktualisierte Auflage, Springer, Wien – New York, 2008, str. 146.

² On je nazvan po caru Francu I (*Franziszeischer Kataster*).

Sistem zemljišno-knjižne evidencije je detaljno uređen *Opštim zakonom o zemljišnim knjigama (Allgemeines Grundbuchsgesetz)* koji je objavljen 25.07.1871. godine. Na njegovo donošenje uticale su promene koje je donela revolucija 1848. godine. Došlo je do nove organizacije sudova i ponovnog uvođenja notara. Zakon je precizirao načelo upisa i načelo poverenja. Takođe je potvrđeno vođenje knjiga po sistemu realnih folija.

Sistem zemljišnih knjiga je uveden u svim austrijskim zemljama, uključujući Tirol i Forarlberg, gde su sudovi sve do kraja XIX veka vodili posebnu knjigu (*Verfachbuch*) – skup dokumenata o sticanju, prenosu, ograničavanju ili brisanju prava na nepokretnostima, koje međutim, nisu bile razvrstane po katastarskim opštinama i nisu bile označene brojevima.³

Pravna regulativa je kasnije menjana i dopunjavana. Godine 1930. donet je *Opšti zakon o osnivanju zemljišnih knjiga*. Deoba, razdvajanje i ispisivanje zemljišta regulisano je *Zakonom o podeli imovine* 1930. Oba zakona, koja su u međuvremenu novelirana, važe i danas. Godine 1955. donet je novi *Opšti zakon o zemljišnim knjigama* koji se ne razlikuje umnogome od ranije važećeg Opšteg zakona o zemljišnim knjigama iz 1871. godine. Značajnu promenu u zemljišno-knjižnom pravu Austrije doneo je *Zakon o promenama zemljišnih knjiga* iz 1980. godine kojim su stvorene normativne pretpostavke za automatsku obradu podataka i uvođenje kompjuterizovane evidencije nepokretnosti.

2. AKTUELNI KONCEPT

2.1. Dvojna evidencija

Evidencija nepokretnosti u Austriji se sastoji iz zemljišnih knjiga i katastra nepokretnosti.

2.1.1. Zemljišna knjiga

2.1.1.1. Pojam i sastav

Zemljišna knjiga je javna knjiga koju vode zemljišno-knjižni sudovi. U nju se upisuju nepokretnosti, na njima su zasnovana stvarna prava i neka obligaciona prava. Zemljišna knjiga se sastoji iz glavne knjige, zbirke dokumenata i pomoćnih spiskova.

---

³ Zemljišne knjige su u Tirolu uvedene 1897, a u Forarlbergu 1900. godine.

2.1.1.1.1. Glavna knjiga

Glavnu knjigu čine svi zemljišno-knjižni ulošci koji se odnose na jednu katastarsku opštinu. Katastarska opština se sastoji iz skupa zemljišnih parcela, koje su najmanje merne jedinice. Ona predstavlja administrativno jedinstvo zemljišne knjige i katastra i kao takva je posebno označena u *Katastru granica*.

Sve zemljišne parcele evidentirane u jednom zemljišno-knjižnom ulošku čine zemljišno-knjižno telo. Njegov obim se može promeniti jedino putem upisa ili ispisa (brisanja) zemljišnih parcela.

Zemljišno-knjižni uložak se u austrijskom pravu, kao i u sistemu zemljišnih knjiga koji je važio u Srbiji, sastoji iz tri lista: list A – posedovnica (*Gutbestandsblatt*), list B – vlastovnica (*Eigentumsblatt*) i list C – teretovnica (*Lastenblatt*).

Posedovnica ima dva dela. U prvi deo (A1), upisuju se broj i naziv katastarske opštine, broj zemljišno-knjižnog uloška i naziv nadležnog suda. U naslovu prvog dela posedovnice upisuju se poslednji broj tzv. dnevnika rada (u našem pravu: dnevnik zemljišno-knjižnih pismena), broj plombe i opis imovine ili prava na koje se odnosi uložak (npr. javna imovina, pravo građenja, stambena imovina i dr.). Takođe, unose se i katastarski podaci o broju zemljišne parcele, načinu korišćenja, površini i građevinskoj površini i drugi. U drugi deo (A2) upisuju se promene na zemljišno-knjižnom telu i način na koji je došlo do njih, kao i promene stvarnih prava na nepokretnostima. Tu su takođe upisani svi tereti, ograničenja i obaveze koje na osnovu javno-pravnih propisa pogađaju svakodobnog vlasnika nepokretnosti. U ovom delu posedovnice mogu biti upisane i napomene koje se odnose na komasaciju zemljišta, eksproprijaciju, zone sigurnosti, zaštićene spomenike i prirodu, obavezni propisi koji se odnose na građenje, činjenice koje se odnose na deponovanje isprava, kao i redosled otuđenja celog zemljišta.

U vlastovnicu se upisuju pravo svojine i ograničenja u pogledu raspolaganja zemljišno-knjižnim telom koja su vezana za ličnost vlasnika. U njoj se beleži napomena da su u teretovnici upisana ograničenja u raspolaganju koja se odnose na svakodobnog vlasnika nepokretnosti. Vlastovnica sadrži ime vlasnika, njegove lične podatke (za fizička lica to su datum rođenja i adresa stanovanja) i pravni osnov sticanja. Ako se radi o suvlasništvu u vlastovnici su navedeni udeli (suvlasničke kvote).

U teretovnicu se upisuju sva stvarna prava koja terete nepokretnost kao i ograničenja u raspolaganju zemljišno-knjižnim telom ili njegovim delom, pravo preče kupovine, pravo prekupa, zabrana opterećenja i otuđenja nepokretnosti, kao i ograničenja koja pogađaju svakodobnog sopstvenika opterećenog dobra.

2.1.1.1.2. Zbirka dokumenata

Zbirka dokumenta obuhvata isprave na osnovu kojih je izvršen upis u zemljišnu knjigu. Dok je bila vođena na tradicionalan naćin, sadržala je overene kopije ili originale dokumenata. Dokumenti su razvrstavani po godina-ma i brojevima dnevnika po danima. Ti brojevi dokumenata su bili vođeni i u glavnoj knjizi. Od 1. januara 2006. godine predviđeno je elektronsko snimanje i ćuvanje zbirki dokumenata u okviru sudskog arhiva dokumenata (*Urkunden-archiv der Justiz*)⁴. Od tada više nije trebalo ćuvati originale ili overene kopije isprava. Notari i advokati su u poćetku imali mogućnost da dokumente prilože u elektronskoj formi⁵. Od 1. novembra 2009. godine je to njihova zakonska obaveza. Zahtevi za uknjižbu sa svim priložima moraju biti dostavljeni u elektronskom obliku.

2.1.1.1.3. Pomoćni spiskovi

U elektronskoj zemljišno-knjižnoj bazi podataka se pored glavne knjige i zbirke dokumenata nalazi i šest pomoćnih spiskova: spisak adresa, spisak lica, spisak zemljišta, zemljišno-knjižne mape (digitalne katastarske mape), spisak katastarskih općtina i spisak grupa nepokretnosti.

Spisak adresa sadrži adrese zemljišta svake politićke oblasti (teritorijalne jedinice) razvrstane po alfabetskom redu, prema nazivu ulica ili imena mesta. U njega su upisani: broj zemljišne parcele, broj zemljišno-knjižnog uloška, broj i naziv katastarske općtine, služba katastra i zemljišno-knjižni sud koji je nadležan za određenu zemljišnu parcelu. Od 2004. godine, kada je noveliran Zakon o premeru, vođenje evidencije adresa spada u nadležnost adresnog registra i općtina. Ukoliko je poznata adresa nepokretnosti putem spiska adresa je moguće pronaći broj zemljišno-knjižnog uloška i broj zemljišta.

---

⁴ U knjizi Gert Iro, *Bürgerliches Recht, Band IV, Sachenrecht*, Dritte aktualisierte Auflage, Springer, Wien – New York, 2008, str. 44, navodi se da prebacivanje postojećih zbirki dokumenata u novi oblik nije izvršeno, dok se u knjizi Reinhard Bayer, Corinna Habersatter, Anton Jauk, *Grundbuch neu, Einführung in das Grundbuchsrecht samt Musteranträgen*, Liende Verlag, Wien, str. 18, stoji da se od promena iz 2006. godine dokumenti koji ćine zbirku dokumenata nalaze u tzv. bazi podataka dokumenata i da se kopije od tada vise ne ćuvaju, ali se ne navodi da li su snimljeni dokumenti podneti pre promena.

⁵ Međutim, nejasno je kada je nastala navedena obaveza. U knjizi Gert Iro, *op. cit.*, str. 44, navodi se da su advokati i notari od 1. 7. 2007. godine obavezni da u skladu sa tehničkim mogućnostima dokumente koji služe kao dodatak zemljišno-knjižnom zahtevu podnose u elektronskoj formi, dok su prema navedenoj knjizi Reinhard Bayer, Corinna Habersatter, Anton Jauk, str. 20, notari i advokati od sredine juna 2009. godine mogli da podnose zemljišno-knjižni zahtev u elektronskoj formi, a od 1. novembra 2009. godine su obavezni da to ćine putem elektronskog pravnog saobraćaja.

Spisak lica se vodi posebno za svaku članicu savezne države⁶ i u njemu se nalaze imena vlasnika nepokretnosti, kao i imena titulara prava građenja. Putem spiska se na osnovu imena može pronaći broj zemljišno-knjižnog uloška, odnosno svi ulošci koji pripadaju jednom vlasniku. Jedan vlasnik može biti upisan u samo jedan spisak lica u jednoj državi članici.

U spisak zemljišta je upisan broj katastarske parcele, broj zemljišno-knjižnog uloška, podatak o tome da li je ona uneta u katastar granica, broj lista mape u kojoj se nalazi, njegova površina, način (vrsta) korišćenja, visina prihoda i jedna ili više beleški o promenama u spisima katastarske službe. Putem ovog spiska se na osnovu broja zemljišta može doći do broja zemljišno-knjižnog uloška u kome je ono zavedeno.⁷

Nekada su postojale zemljišno-knjižne mape i tada je vođena po jedna za svaku glavnu knjigu. U njoj je bio prikazan tačan položaj nepokretnosti. Sada postoje digitalne katastarske mape. U njima se nalaze samo osnovni podaci o položaju zemljišta i one ne predstavljaju dokaz o veličini i granicama zemljišta, već tome služi katastar granica. Digitalna katastarska mapa je planska projekcija velikih razmera koja obuhvata celokupan prostor Republike Austrije.

Nekada su katastarske opštine bile označene samo imenom, ali su nakon katastarskih promena dobile i broj tako da se lakše mogu identifikovati. U spisak katastarskih opština se najpre unosi broj katastarske kancelarije, zatim broj nadležnog okružnog suda i brojevi katastarskih opština. U njemu se pored navedenih nalaze i podaci o finansijskoj upravi, površini katastarske opštine, katastarska kultura zemljišta, koordinate, nadmorska visina i dr. Ovaj spisak ima veliki praktični značaj.

U spisku grupa nepokretnosti je jednim imenom obuhvaćeno više nepokretnosti ili delova nepokretnosti koji pripadaju jednom vlasniku. Vlasnik može tražiti povezivanje nepokretnosti u grupu ako se podaci o njima nalaze u različitim zemljišno-knjižnim ulošcima, a objedinjavanje bi mu omogućilo viši stepen ekonomske racionalnosti i efikasnije upravljanje. Međutim, on može tražiti formiranje ovakve celine i iz drugih razloga.

2.1.1.2. Upis u zemljišnu knjigu

2.1.1.2.1. Prava koja se upisuju u zemljišnu knjigu

U zemljišnu knjigu se upisuju stvarna i pojedina obligaciona prava. Od stvarnih prava to su pravo svojine, (posebno pravo svojine na stanu), založno pravo (zakonsko založno pravo, sudsko založno pravo, založno pravo na

---

⁶ Republika Austrija je savezna država u čijem sastavu se nalazi devet članica: Burgenland, Koruška, Donja Austrija, Gornja Austrija, Salzburg, Štajerska, Tirol, Forarlberg i Beč.

⁷ Reinhard Bayer, Corinna Habersatter, Anton Jauk, *op. cit.*, str. 31.

osnovu pravnog posla i simultano založno pravo), službenosti (lične službenosti, zemljišne službenosti, neprave službenosti), realni tereti i pravo građenja. Obligaciona prava koja se upisuju u zemljišne knjige su pravo preče kupovine, pravo prekupa, zabrana opterećenja, zabrana prodaje i ugovor o zakupu.

2.1.1.2.2. Vrste upisa

Postoje tri vrste upisa u zemljišne knjige. To su: uknjižba, zabeležba i obična napomena (pojašnjenje).

Uknjižbom se konačno stiču ili gube (prestaju) zemljišno-knjižna prava. Do nje može doći jedino na osnovu dokumenta koji sadrži punovažan pravni osnov za sticanja prava na nepokretnosti (*iustus titulus*). To može biti javna isprava (npr. akt notara, sudsko poravnanje) ili privatna isprava na kojoj potpisi strana moraju biti sudski ili notarijalno overeni (overa nije neophodna ukoliko se radi o beznačajnim (sporednim) zemljišno-knjižnim stvarima). U privatnim ispravama mora biti tačno naznačeno na koje zemljišno-knjižno telo ili pravo se ona odnosi, kao i napomene o ograničenjima, teretima, prestancima, ukidanjima ili prenošenjima o kojima su se strane saglasile. Pored toga, svaki dokument mora da bude bez vidljivih nedostataka koji umanjuju njegovu verodostojnost. Strane na koje se dokument odnosi moraju biti označene na takav način da se sa sigurnošću može utvrditi njihov identitet (npr. kod fizičkih lica neophodno je upisati datum rođenja). Ako se dokument sastoji iz više tabaka, tabaci moraju biti fizički povezani tako da se ne mogu izdvojiti bez vidljivog oštećenja. Isprava takođe mora da sadrži datum i mesto nastanka. Da bi se uknjižba mogla izvršiti neophodna je i izjava (pristanak) lica čije se pravo prenosi, briše, ograničava ili opterećuje da se izvrši uknjižba u korist pribavio-ca prava (*clausula intabulandi*).

Zabeležba dovodi do uslovnog sticanja ili brisanja zemljišno-knjižnih prava, što znači da tek nakon njenog opravdanja dolazi do konačnog sticanja, ograničenja, prenosa ili brisanja zemljišno-knjižnih prava. Ona je dozvoljena samo u zakonom tačno određenim slučajevima tj. kada dokument ne ispunjava sve uslove koji su neophodni da bi na osnovu njega mogla da bude izvršena uknjižba. Tako na primer, nije moguće ishoditi uknjižbu upotrebom isprave bez overenih potpisa. U tom slučaju zemljišno-knjižni sud čini zabeležbu, bez naknadnog podnošenja zahteva. „Ukoliko protivnik zabeležbe odbija svoje učešće, podnosilac zahteva mora podneti tužbu za opravdanje u roku od 14 dana, a najkasnije do trenutka kada protivnik zabeležbe podnese tužbu za brisanje. Opravdanje se ispunjava dostavljanjem sudskog rešenja o prihvatanju tužbe za opravdanje. Ako izostane opravdanje zabeležbe, protivnik zabeležbe može tražiti njeno brisanje.”⁸⁷⁷

⁸ Gert Iro, *op. cit.*, str. 48.

U napomenu se upisuju pravnorelevantne činjenice i obrazloženja zakonom predviđenih pravnih efekata. U njoj se pojašnjavaju pravni položaj i lični odnosi zemljišno-knjižnih vlasnika kao što su maloletstvo, zabrana otuđenja, otvaranje stečajnog postupka, promena imena firme i drugi. Tu spadaju: napomena prvenstvenog reda, napomena odbijanja, napomena prigovora, napomena pristanka na ustupanje svojine na stanu, napomena prenošenja prava na ustupanje svojine na stanu, napomena hipotekarne tužbe, napomena izvršnosti, napomena o pokretanju postupka javne prodaje, napomena o prinudnoj upravi, napomena spora i tužbe za brisanje i dr.

2.1.1.3. Načela zemljišnih knjiga

2.1.1.3.1. Vrste

Zemljišno-knjižna evidencija se u Austriji zasniva na nekoliko važnih principa. To su: načelo upisa, načelo javnosti, načelo pouzdanja u zemljišne knjige, načelo prvenstva (prioriteta), načelo knjižnog prethodnika, načelo specijalnosti, načelo podnošenja zahteva i načelo legaliteta.

2.1.1.3.1.1. Načelo upisa

Upis u glavnu knjigu je konstitutivni uslov. On je *modus (modus acquirendi)* za sticanje, prenošenje, ograničenje ili brisanje zemljišno-knjižnog prava. Da bi raspolaganje zemljišno-knjižnim pravom proizvelo efekat, neophodno je da postoji pravni posao kojim se zasnivaju obaveze na jednoj ili obe strane. Međutim, treba reći da u austrijskom pravu postoje i mnogobrojni izuzeci od načela upisa, kao što su na primer sticanje prava održajem, sticanje prava prenošenjem zaostavštine u posed naslednika po završetku ostavinskog postupka, posebni slučajevi univerzalne sukcesije, doplata, dodatak u postupku prinudne javne prodaje i drugi.

2.1.1.3.1.2. Načelo javnosti

Zemljišne knjige su javne knjige, tako da svako ima pravo na uvid u njih. Svako takođe može tražiti i izvod iz nje. Prethodno rečeno važi za glavnu knjigu, kao i za zbirku dokumenata, spisak izbrisanih upisa, dnevnik i pomoćne spiskove. Izvod iz spiska lica mogu tražiti samo oni koji su upisani u njega i oni koja za to imaju pravni interes. Advokatima, notarima, službama (službenim organima) lokalne vlasti i nosiocima socijalnog osiguranja je omogućeno, samo za posebne svrhe, da imaju uvid u spisak lica, kao i da dobiju izvod iz njega.

Svakome je dozvoljeno automatsko pretraživanje i pronalaženje podataka iz zemljišne baze podataka o upisu u zemljišnu knjigu i pomoćne spiskove.

2.1.1.3.1.3. Načelo pouzdanja u zemljišne knjige (Materijalni princip publiciteta)

Pravni saobraćaj se oslanja na istinitost i potpunost upisa u zemljišne knjige. Pozitivni smisao ovog načela je da se pribavilac zemljišno-knjižnog prava može pouzdati u to da svako pravo koje je upisano u zemljišnu knjigu zaista postoji, dok ono koje nije upisano u nju ne postoji (tzv. negativna strana ovog načela).

2.1.1.3.1.4. Načelo prioriteta

Prema načelu prioriteta ranije podneti zahtev za upis u zemljišne knjige, odnosno izvršeni upis ima prednost u odnosu na kasnije podneti zahtev tj. upis.

Prilikom podnošenja zahteva zemljišno-knjižnom sudu na podnesak se upisuje vreme njegovog prijema: sat, minut, sekunda i stotinka, kao i njegov broj u automatski vođenom dnevniku, što je neophodno radi određivanja ranga. „Ukoliko je zahtev podnet putem elektronskog pravnog saobraćaja on automatski dobija tzv. pečat datumar. Kada jedno lice podnese više zahteva istovremeno oni imaju oznaku istog vremena, što je slučaj i kada su zahtevi istovremeno podneti putem pošte.”⁹

2.1.1.3.1.5. Načelo knjižnog prethodnika

Upis u zemljišnu knjigu je dozvoljen samo protiv knjižnog prethodnika. To je lice koje je pre podnošenja zahteva knjižnog sledbenika za upis u zemljišnu knjigu ili najkasnije u isto vreme sa njegovim podnošenjem upisano ili zabeleženo kao nosilac prava.

U slučaju prenošenja jednog zemljišno-knjižnog prava ili nepokretnosti vanknjižnim putem na više lica jedno za drugim, poslednji sticalac može zahtevati da bude direktno upisan u zemljišnu knjigu. On je obavezan da podnese dokumente koji sadrže pravne pretpostavke za uknjižbu lica koja su vanknjižnim putem sticala prava, počevši od lica koje je upisano kao zemljišno-knjižni prethodnik, pa sve do sebe. Ova odredba je uvedena radi sprečavanja suvišnih upisa u zemljišne knjige, jer ukoliko poslednji sticalac ispuni prethodno navedene uslove, nije potrebno prethodno upisivati vanknjižne prethodnike.

---

⁹ Reinhard Bayer, Corinna Habersatter, Anton Jauk, *op. cit.*, str. 36.

2.1.1.3.1.6. Načelo specijalnosti

Prema načelu specijalnosti predmet svakog upisa u zemljišnu knjigu može biti samo jedno zemljišno-knjižno telo. Izuzetak od toga postoji u slučaju *simultane hipoteke*: izvršene promene koje su upisane u glavni uložak istovremeno važe i u sporednom ulošku kao završene. Takođe se radi o jednom zemljišno-knjižnom tehničkom uprošćavanju putem napomene koja postoji u svakom glavnom ulošku i upućuje na sporedni, kao što i u svakom sporednom ulošku postoji napomena koja upućuje na glavni uložak.¹⁰

2.1.1.3.1.7. Načelo podnošenja zahteva

Do upisa u zemljišnu knjigu može doći samo na osnovu zahteva strana ili organa vlasti. Prilikom donošenja odluke o podnetom zahtevu, može se odobriti samo ono što je traženo. Ne može se odrediti više ili nešto drugo. To važi čak i onda kada priloženi dokumenti ukazuju na činjenicu da je podnosilac mogao drugačije formulisati svoj zahtev. Podnosioci mogu svoj zemljišno-knjižni zahtev povući sve dok on ne bude izvršen na osnovu odluke o prihvatanju.

2.1.1.3.1.8. Načelo legaliteta

Sudija zemljišno-knjižnog suda je obavezan da po službenoj dužnosti ispita svaki zahtev i uz njega podnete dokumente. Ispitivanje ima za cilj da se utvrdi: 1) da li postoje neke prepreke za upis u zemljišnu knjigu; 2) ima li osnova za sumnju u stranačku mogućnost raspolaganja datim pravom; 3) da li podnosilac zahteva ima zakonsku legitimaciju; 4) da li je zahtev za upis zasnovan na onome što sadrže podneti dokumenati i 5) da li su dokumenti podneti u zahtevanoj formi.

Odluku o zahtevu za upis sud treba da donese samo na osnovu podnetih dokumenata, podataka u zemljišnoj knjizi i zemljišno-knjižnih pomoćnih sredstava. Drugi akti, stranačka svedočenja ili posebna saznanja suda se prilikom odlučivanja uglavnom ne koriste.¹¹

---

¹⁰ Gert Iro, *op. cit.*, str. 57 i 58. V: Zakon o zemljišnim knjigama, paragraf 105, član 3 i paragraf 112, član 2, *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, (priredio: Werner Doralt; poslednje izdanje preradio: Franz Mohr), Lexis Nexis, 2010.

¹¹ Gert Iro, *op. cit.*, str. 59.

2.1.2. Katastar

Katastar čini drugi deo evidencije nepokretnosti. On predstavlja podlogu za formiranje zemljišnih knjiga i definiše katastarske opštine i zemljišne parcele.

Kao što je napred rečeno, prvi potpuni katastar nepokretnosti u Austriji je bio *katastar poreza na zemlju*. On je nakon stupanja na snagu *Zakona o premeru* 1. januara 1969. godine, postepeno zamenjen *katastrom granica*. Ta vrsta evidencije je dokaz o granicama zemljišta i služi zaštiti poverenja u zemljišno-knjižno pravo.

Katastar čine tehnički operat, spisak zemljišta i spisak adresa. Za vođenje katastra je zadužena služba katastra. Katastar obuhvata spisak koordinata (osnova za određivanje položaja fiksne tačke i granica zemljišta), planove, snimke načinjene iz vazduha, katastarske mape – zemljišta predstavljena putem crteža (sada: digitalne katastarske mape) i spisak zemljišnih parcela.¹² Svako, bez polaganja ikakvog pravnog interesa, može imati uvid u katastar. Informacije koje se nalaze u njemu nisu pravno obavezujuće.

2.1.2.1. Digitalne katastarske mape

Uvođenje digitalnih katastarskih mapa je završeno krajem 2003. godine. Na njima je grafički predstavljen digitalni katastar i informacije koje sadrže u skladu su sa onima koje se nalaze u katastru. Na digitalnim katastarskim mapama je prikazan položaj parcela, granice između različitih katastarskih kultura zemljišta¹³, opis zemljišnih parcela, informacije o graničnim tačkama i kontrolnim tačkama, broj zemljišne parcele, kao i druge informacije.¹⁴

3 REFORMA ZEMLJIŠNO-KNJIŽNOG PRAVA

3.1. Elektronsko podnošenje zemljišno-knjižnog zahteva

Kao što je već rečeno, od 1. novembra 2009. godine notari i advokati su obavezni da zemljišno-knjižni zahtev podnesu u elektronskom obliku. Za osta-

---

¹² Svaka parcela ima broj, podatke o načinu korišćenja ili korisnički odeljak (npr. površina koja je dozvoljena za gradnju, bašta), ukupnu površinu parcele i dr.

¹³ Kojih ima osam, po austrijskom pravu.

¹⁴ Ninel Jasmine Sadjadi, *Land Registration and Cadastre in Austria*, u knjizi: *Land Registration and Cadastre in selected European Countries*, Daniela Jetzinger Horner, Tatjana Josipović, Darina Petrova, Stevan Maroš, Paul van der Molen, Ninel Jasmine Sadjadi, Center of legal competence, Wien – Graz, 2009, str. 32.

la lica je takav način obraćanja predviđen kao mogućnost. Zemljišno-knjižni zahtev se u tom slučaju dostavlja u obliku formulara koji se popunjava isključivo upotrebom posebnog softvera, koji omogućuje prenos unesenih podataka preko zaštićene mreže. U toku prenosa popunjeni formular je zaštićen šifrom. Formular potom prolazi kroz automatski sistem provere i ukoliko zadovoljava kriterijume testa, dobija potvrdu. Nakon uspešnog prolaska kroz dati sistem, podnosilac zahteva dobija informaciju da je njegov zahtev pravilno podnet. Ovaj sistem omogućuje pravovremeno obaveštavanje podnosioca o fazama kroz koje zahtev prolazi, kao i o taksama koje je potrebno platiti. Takve obaveze se izmiruju elektronskim putem, skidanjem potrebne sume novca sa bankovnog računa podnosioca.¹⁵

4. TRENDOVI

Novelama iz 2008. godine počelo se sa inovacijom baze podataka u skladu sa novim tehničkim mogućnostima u kojoj su zemljišna knjiga i katastar podeljeni, ali se njihovi podaci svakodnevno usklađuju.

Prva faza promena zemljišne evidencije je završena. Planirano je da se druga privede kraju februara 2011. godine.

4.1. Projekat inovacije zemljišnih knjiga

4.1.1. Opšti okvir

Savet ministara je 9. avgusta 2005. godine započeo projekat usmeren ka inoviranju zemljišne baze podataka. Radnu grupu su činili predstavnici Saveznog ministarstva pravde, Saveznog ministarstva za ekonomske poslove i rad, Saveznog ministarstva finansija, Saveznog zavoda za mere i popis i Saveznog računarskog centra. Cilj projekta je efikasnije funkcionalno povezivanje zemljišnih knjiga, digitalnog arhiva dokumenata, katastra, adresnog registra i procesa automatizacije sudova i automatizacije kancelarije za premere. U okviru projekta je sačinjen tzv. *ministarski nacrt* koji je poslat na stručno mišljenje marta 2008. godine. Taj akt je objavljen 3. jula 2008, a stupio na snagu 1. januara 2009. godine. Na osnovu njega, došlo je do značajnih promena u *Opštem zakonu o zemljišnim knjigama (Allgemeines Grundbuchsgesetz)*, *Zakonu o promeni zemljišnih knjiga (Grundbuchsumstellungsgesetz)*, *Zakonu*

---

¹⁵ Sve potrebne informacije o ovom načinu podnošenja zemljišno-knjižnog zahteva mogu se naći na veb stranici Saveznog računarskog centra Austrije (www.brz.gv.at).

o podeli nepokretnosti (*Liegenschaftsteilungsgesetz*), Zakonu o deponovanju isprava (*Urkundenhinterlegungsgesetz*), Opštem građanskom zakoniku (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*), Zakonu o sudskim troškovima (*Gerichtsbührengesetz*) i Zakonu o merenju (premeru) (*Vermessungsgesetz*).

4.1.2. Zakonodavne promene

4.1.2.1. Opšti zakon o zemljišnim knjigama

Novelama Opšteg zakona o zemljišnim knjigama je uvedena obaveza za podnosiocе zahteva za uknjižbu koji su upisani u registar preduzeća ili registar udruženja da na ispravama koje služe kao osnov za uknjižbu napišu registarski broj preduzeća, a za udruženja koja su registrovana u Austriji broj u registru udruženja. Na dokumentima koji se podnose moraju biti naznačeni mesto, dan, mesec i godina njihovog nastanka.

Uknjižba se može izvršiti na osnovu dokumenta koji je izrađen od strane punomoćnika ukoliko je u pitanju specijalna punomoć (punomoć data samo za vršenje određenih poslova). Ako se radi o ostalim vrstama punomoći one ne smeju biti starije od tri godine, računajući do trenutka podnošenja zahteva. Međutim pored prethodno navedenih punomoći uvedena je kao alternativna i punomoć za staranje i negu u slučaju buduće nesposobnosti, čime je praktično omogućeno da se zaobiđe rok od tri godine.¹⁶

Ukoliko dokument koji je podnet sudu ima neki nedostatak u pogledu forme, sud podnosiocu ostavlja rok od maksimalno jedne nedelje da otkloni taj nedostatak i ukoliko on to učini, kao datum podnošenja uzima se dan kada je prvi put podneo zahtev. Međutim, to je moguće jedino ako je dokument već pri prvom podnošenju podnet u odgovarajućoj formi.¹⁷

4.1.2.2. Zakon o promenama zemljišnih knjiga

Zakonom o promenama zemljišnih knjiga je uvedena osnova za prelazak sa nekadašnje baze podataka zemljišnih parcela na novu bazu podataka. Prema zakonu, Savezno ministarstvo pravde može putem naredbe naložiti elektronsko prepisivanje tj. preknjiženje zemljišno-knjižnih podataka ukoliko je to u skladu sa tehničkim razvojem i ekonomski opravdano.

---

¹⁶ Zakon o zemljišnim knjigama paragraf 31, stav 6. V: *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, (priredio: Werner Doralt; poslednje izdanje preradio: Franz Mohr), Lexis Nexis, Wien, 2010.

¹⁷ Matthias Potyka, Jürgen C. T. Rassi, *Kommentar zum Grundbuchsrecht*, Ergänzungsband mit Grunsbuchs-Novelle 2008, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2009, str. 2.

Zemljišta koja spadaju u javna dobra su pre promena izvršenih 2009. godine imala takozvani nepravilni broj zemljišno-knjižnog uložka. Nakon 1. januara 2009. godine ona su elektronskim putem uvedena u bazu podataka zemljišnih parcela. Zahtev za registraciju javnog dobra pored pretpostavljenog vlasnika može podneti svaka osoba koja ima pravo na javnom dobru (npr. službenost). Da bi doneo odluku o takvom zahtevu sud u vanparničnom postupku prikuplja relevantne podatke.

Nekada je bilo potrebno voditi posebne mape kojima se prikazivao položaj nepokretnosti, međutim nakon promena koje su dovele do povezivanja baze podataka zemljišnih parcela sa digitalnim katastarskim mapama, one su ukinute. Sada sud može putem baze podataka zemljišta pristupiti digitalnim katastarskim mapama i na taj način doći do potrebnih informacija.

Zakonom je uvedeno pravilo da advokati i notari mogu pretraživati spisake lica radi utvrđivanja uknjiženih prava dužnika u slučaju kada se nalaze u ulozi zastupnika poverioca izvršnog potraživanja.¹⁸

Vlasnik više nepokretnosti ili delova nepokretnosti može da traži da se oni prikažu kao grupa sa posebnim imenom. On to može zatražiti radi lakšeg upravljanja nepokretnostima/delovima nepokretnosti ili iz nekih drugih razloga.

Kod elektronskog podnošenja zahteva kao vreme podnošenja se smatra trenutak kada je ceo zahtev deponovan u sudu.

Do promena sud koji je odlučivao o upisu u zemljišnu knjigu nije mogao i da izvrši upis već je to činio sud koji je po položaju bio nadležan za to, dok je sada u slučajevima simultane hipoteke i preklapanja nadležnosti sudova, odlučujući sud ovlašćen da izvrši upis.

Do izmena zakona, vođena je posebna železnička knjiga, a nakon njih ona je uključena u opštu zemljišnu knjigu u kojoj se odgovarajući ulošci zovu železnički ulošci.¹⁹

Brojne izmene Zakona o promenama zemljišnih knjiga se odnose na snimanje digitalnih katastarskih mapa u bazu podataka zemljišnih parcela.

4.1.2.3. Zakon o podeli nepokretnosti

U skladu sa izmenama Zakona o podeli nepokretnosti, planovi podele se moraju voditi za celu zemljišnu knjigu kako ne bi došlo do problema u vođenju katastra. Planovi podele i potvrde koji su već sačuvani u registru poslova tzv.

---

¹⁸ Zakon o promenama zemljišnih knjiga paragraf 6, stav 2, tačka 1b. V: *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, (priredio: Werner Doralt; poslednje izdanje preradio: Franz Mohr), Lexis Nexis, Wien, 2010.

¹⁹ Matthias Potyka, Jürgen C.T. Rassi, *op. cit.*, 4.

službe za premer (*Vermessungsbehörde*), ne moraju biti priloženi uz zemljišno-knjižni zahtev. Dovoljno je samo da postoji napomena o njihovom čuvanju.

Izmenama navedenog zakona proširena je primena pravila o brisanju odvojenih delova manje vrednosti. Ono se može primeniti kada je u pitanju besteretno ispisivanje i kada dolazi do prenošenja postojećih zemljišnih službenosti. Maksimalna vrednost dela nepokretnosti do čijeg ispisivanja dolazi može biti između 1.300 i 2.000 evra, pri čemu treba uzeti u obzir i moguća uvećanja vrednosti odvojenog dela. Površina zemljišta koja se može odvojiti povećana je sa nekadašnjih 1% na 5% ukupne površine.²⁰

Izmenama Zakona o podeli imovine došlo je do proširenja pravne zaštite. Titular koji tvrdi da nisu ispunjeni uslovi iz člana 13, stav 4 za besteretni ispis može podneti prigovor u roku od trideset dana od dana dostavljanja odluke. Povodom prigovora sud po službenoj dužnosti, u skladu sa načelima vanparničnog postupka, nastoji da postigne saglasnost strana, a ukoliko u tome ne uspe, donosi odluku o prigovoru. Nakon pravnosnažnosti odluke kojom se prigovor prihvata, služba uspostavlja prethodno zemljišno-knjižno stanje.²¹

Uveden je pojednostavljen postupak za upis zemljišta koje služi: za proizvodnju; za održavanje sistema ulica, puteva, železnica; za transport, korišćenje i prečišćavanje voda ili odbranu od voda; za posebna postrojenja (npr. brane); za odbranu od lavina i tome slično. Upisi ovog zemljišta se ne vrše redovnim službenim putem već na osnovu podnetog zahteva. Zahtev se ne mora kao do sada odnositi samo na besteretni upis ili ispis, već se pored toga može tražiti i prenos svih službenosti.

Radi dostavljanja odluka donetih u vanparničnom postupku privremeni staratelj se određuje po službenoj dužnosti na teret podnosioca zahteva samo za lice čije je mesto boravka nepoznato.²² Više nije dozvoljeno postavljanje staratelja radi tzv. „komplikovanog” dostavljanja u inostranstvu.

4.1.2.4. Zakon o deponovanju isprava

Odredba po kojoj je u posedovnici zemljišnih knjiga pod određenim uslovima beleženo da postoji građevina u smislu člana 435 AGZ-a je izbrisana i

²⁰ Opširnije: Matthias Potyka, Jürgen C. T. Rassi, *op. cit.*, str. 5. Takođe v: *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, (priredio: Werner Doralt; poslednje izdanje preradio: Franz Mohr), Lexis Nexis, Wien, 2010.

²¹ Zakon o podeli nepokretnosti, paragraf 14, stav 1. V: *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, (priredio: Werner Doralt; poslednje izdanje preradio: Franz Mohr), Lexis Nexis, Wien, 2010.

²² Zakon o podeli nepokretnosti, paragraf 19, stav 2. V: *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, (priredio: Werner Doralt; poslednje izdanje preradio: Franz Mohr), Lexis Nexis, Wien, 2010.

uvedeno je tzv. pojašnjenje deponovanja dokumenata vezanih za jednu građevinu u koje lica mogu imati uvid bez dodatnih uslova.²³

Ostale izmene zakona odnose se na buduće elektronsko podnošenje zahteva vezanih za postupak čuvanja dokumenata i mogućnost automatskog vođenja pomoćnih spiskova.

4.1.2.5. Opšti građanski zakonik

Promene u Opštem građanskom zakoniku se odnose na tzv. podrumsku svojinu (*Keller Eigentum*), odnosno, podrumске (podzemne) prostorije.

Prostorije i građevine kao što su podrumi, podzemne garaže ili prostorije koje se koriste za industrijske ili ekonomske svrhe, a nalaze se ispod površine nepokretnosti koja pripada nekom drugom vlasniku i pri tom joj ne služe, mogu uz saglasnost vlasnika nepokretnosti biti osnovani kao zasebna imovina.

4.1.2.6. Zakon o sudskim troškovima

Većina izmena se odnosi na sudske troškove vezane za podnošenje elektronskog zahteva za upis u zemljišne knjige i za podnošenje zahteva za registraciju preduzeća.

4.1.2.7. Zakon o premeru

Promene Zakona o premeru su najviše vezane za novi tehnički razvoj zemljišne baze podataka i postupke povezane sa njom.

Utvrđeno je, takođe, da treba da bude uspostavljen arhiv dokumenata civilnih tehničara (*Urkundenarchiv der Ziviltechniker*) iz kog će se direktno preuzimati planovi koji će biti čuvani u njemu radi postupka njihovog opisa. Do izmena je bilo neophodno podnositi planove u zemljišnoj knjizi, dok je sada njih potrebno podneti samo službi za premer.²⁴

Za sve poslove koje obuhvataju i služba za premer i zemljišno-knjižni sud, služba za premer je obrazovala tzv. tabelu razdvojenih delova (*Trennstücktable*) koja predstavlja središte celokupne automatske procedure koja se odvija između njih. Time je omogućeno uspostavljanje potpune usklađenosti podataka koji se nalaze u zemljišnoj knjizi i katastru. Tabela takođe služi i kao osnov za donošenje zemljišno-knjižne odluke. Savezno ministarstvo pravde može omogućiti advokatima i notarima da ostvare uvid u nju prilikom izrade zemljišno-knjižnog zahteva.

²³ Matthias Potyka, Jürgen C. T. Rassi, *op. cit.*, str. 6.

²⁴ Matthias Potyka, Jürgen C. T. Rassi, *op. cit.*, str. 13.

Jedna od mnogih mera za ubrzanje postupaka vezanih za evidenciju nepokretnosti je i smanjenje roka za zemljišno-knjižno sprovođenje (realizaciju) jednog plana sa dosadašnje dve godine na osamnaest meseci. Tome je doprinelo uvođenje automatske evidencije.

Izmenama Zakona o premeru kao novi sastavni deo tehničkog operata osnovan je jedan elektronski vođen registar poslova kao centralni registar službe za premer. Za svaki posao (transakciju) svi katastarski relevantni dokumenti sačuvani su u ovom registru (u smislu potpune elektronske dokumentacije) i osigurani su na neodređeno vreme (u smislu dugoročnog arhiva). Putem navedenog registra omogućen je pristup i podacima koji se nalaze u zemljišnoj knjizi.

Može se očekivati da ubuduće arhiviranje katastarski relevantnih dokumenata bude povezano u jedinstveni centralni registar službe za premer i zemljišne knjige. Time bi prestala potreba da se ta dokumentacija čuva u arhivu suda.²⁵

LITERATURA I IZVORI

- Bayer, Reinhard; Habersatter, Corinna; Jauk, Anton: *Grundbuch Neu, Einführung in das Grundbuchrecht samt Musteranträgen*, Linde, Verlag, Wien, 2010.
- Cvetić, Radenka: *Savremena evidencija nepokretnosti*, 3D+, Beograd, 2009.
- Feil, Erich; Marent, Karl-Heinz; Preisl, Gerhard: *Grundbuchsrecht*, Kommentar mit den einschlägigen Gesetzen und Vorschriften sowie Eingabemustern, Vertragsmustern und sonstigen Mustern, 2. Auflage, Stand: 1.1.2010 unter Berücksichtigung der GB-Nov 2008 und des Budgetbegleit G 2009, Linde Verlag, Wien, 2010.
- Flosmann, Ursula: *Österreichische Privatrechtsgeschichte*, Sechste, aktualisierte Auflage, Springer, Wien – New York, 2008.
- Franz, Mohr: *Kodex des Österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht 2010/2011*, 39. izdanje, Lexis Nexis, Wien, 2010.
- Iro, Gert: *Bürgerliches Recht, Band IV, Sachenrecht*, Dritte aktualisierte Auflage, Springer, Wien – New York, 2008.
- Jauk, Anton: *Das Grundbuch in der Praxis*, Lexis Nexis, Wien, 2006.
- Kletečka, Andreas: *Grundriss des bürgerlichen Rechts*, Band I, Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht, auf Grundlage der von Koziol Helmut und Welsler Rudolf gemeinsam herausgegebenen 1–10. Auflage, 11. und 12. Auflage bearbeitet von Koziol Helmut unter Mitarbeiter von Bollenberger Raimund, 13. Auflage, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2006.
- Kodek, Georg E.: *Grundbuchsrecht*, Ergänzungsband mit Grundbuchs-Novelle 2008, Kommentar, Manz, Wien, 2008.

²⁵ *Ibidem*.

- Potyka, Matthias; Rassi, Jürgen C. T.: *Kommentar zum Grundbuchsrecht*, Ergänzungsband mit Grunsbuchs-Novelle 2008, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2009.
- Rassi, Jürgen C. T.; Beyer, Reinhard: *Grundbuchsrecht*, Manz, Wien, 2010.
- Rechberger, Walter H., Bittner Ludwig: *Grundbuchsrecht*, Zweite überarbeitete Auflage, Facultas.wuv, Wien, 2007.
- Sadjadi Ninel, Jasmine: Land Registration and Cadastre in Austria, u knjizi: *Land Registration and Cadastre in selected European Countries*, Jetzinger Horner, Daniela; Josipović, Tatjana; Petrova, Darina; Marošán, Stevan; Paul van der Molen; Sadjadi Ninel, Jasmine: Center of legal competence, Wien – Graz, 2009.
- Schimkowsky, Julius; Reindl, Peter: *Vertragsmuster und Beispiele für Eingaben*, 9. Auflage, Manz, Wien, 2008.
- Podaci sa veb stranice Saveznog računarskog centra Austrije www.brz.gv.at

LEGAL REGISTRATION IN AUSTRIA (legal heritage, current concept and trends)*

Sofija Nikolić**

S u m m a r y

Traditional Austrian Land Registration models are slowly getting new characteristics, due to the on-going reform. Legal regulation is being adjusted to conform to new legal and technical standards, which have been adopted in many countries. However, changes are not rapid and linear. Unlike Serbia, where, so called uniform land registry system, is accepted, for which only administrative body is responsible, Austria has retained the model, in which courts and cadastre keep separate records.

This article focuses on the land registry system that is currently implemented in Austria. However, in order for one to be able to make a clear picture of the system, in the beginning of the article, a brief history of land registry system is included, while the end includes a short list of the latest changes and additions to the current laws, and it shows the direction in which the reform is going.

Keywords: Real estate registry, land books, real estate cadastre, legal reform, Austrian law

---

* This article is the result of a research, that was done during the study course on Faculty of Law of Vienna University, from October the 1st 2010 to February the 1st 2011. The Author shows deepest gratitude towards her mentor Dr. Helmut Ofner, Professor of Law faculty in Vienna, and Dr. Aleksandra Vučić, Assistant Professor of the same faculty, for moral and professional support.

** Student of the 4th year of studies at the Law faculty, University of Novi Sad.

Мр Зоран Илкић,
правни заступник у ДДОР Нови Сад

ДОЦЊА ДУЖНИКА*

НОВЧАНЕ ОБЛИГАЦИЈЕ

Новчане облигације су оне облигације код којих је предмет преста-ције новац, без обзира на њихов основ. Примера ради, такве су обавезе зајмопримца из новчаног зајма, обавезе купца да плати цену, закупца да плати закупнину, штетника да плати накнаду штете, дужника из неосно-ваног обогаћења да у новцу врати износ обогаћења, итд. Страни новац, уколико је дозвољена исплата у оваквој валути, представљао би такође предмет новчане облигације.

Новац је ствар *sui generis*. Због тога се на обавезе које се односе на новац примењују посебна правила. Јер новац, као свеопшти еквивалент размене, за разлику од других ствари, доноси облигацији извесне специ-фичности. Те специфичности се, углавном, односе на питање законске камате у случају доцње, као и на питање времена и места испуњења обли-гације. Осим тога, новчане облигације носе собом и питање испуњења облигације у случају када куповна моћ новца, у току трајања облигације, порасте или падне. Ово стога, што је једна од основних особености новца да је његова вредност подложна променама више него било шта друго, а основна тенденција ових промена је губљење вредности, односно депре-сијација. Данас је степен обезвређивања новца у великом броју држава толики, да је камата (уговорна или вануговорна) само део штете коју неко трпи због промене у вредности новца.

* Рад примљен: 04. 02. 2011. године.

ПОЈАМ ДУЖНИЧКЕ ДОЦЊЕ

Основна обавеза дужника у новчаним облигацијама је да исплати дуговану своту новца повериоцу. Уколико то не уради у одређеном временском периоду, он пада у дужничку доцњу (према терминологији Римског права – *mora debitoris, mora solvendi*). Дужничка доцња прописана је чланом 324. став 1. ЗОО: „Дужник долази у доцњу кад не испуни обавезу у року одређеном за испуњење.”

ПРЕТПОСТАВКЕ ДОЦЊЕ

Да би наступила дужникова доцња, потребно је да се испуне следећи услови:

- а) да је обавеза доспела за исплату и
- б) да је поверилац позвао дужника да изврши исплату.

Дужник пада у доцњу ако своју обавезу не испуни у року одређеном у споразуму са повериоцем. Када обавеза доспева за исплату, уколико то није одређено споразумом странака, утврђује се према садржини, природи и циљу облигације. У сваком случају, облигација доспева за исплату кад поверилац позове дужника на испуњење пуноважне и неспорне облигације. Такође, потребно је и да поверилац опомене дужника на извршење његове обавезе. Он треба да га још једном позове на извршење обавезе. Међутим, поверилац није дужан да опомиње дужника на извршење оних обавеза код којих је време њиховог извршења одређено. У том случају, дужник пада у доцњу одмах по протеклу тог времена. Ту се примењује правило постављено још у старом праву: Дан опомиње место човека (*Dies interpellat pro homine*).

Поред ових, постоје још неке ситуације када поверилац не мора да опомиње дужника да је овај у доцњи. То су случајеви када дужник изричито изјави да неће извршити обавезу или избегава да прими опомену или изјави да ће испунити обавезу.

ПОСЛЕДИЦЕ ДОЦЊЕ

У правној теорији постоје два схватања појма дужничке доцње – доцња без кривице дужника (објективни појам дужничке доцње) и скривљена доцња (субјективни појам дужничке доцње).

А. Објективни појам дужничке доцње

Ако се прихвати објективни појам дужничке доцње, дужник ће бити у обавези да плаћа затезну камату за све време трајања доцње, па и у случају када је запао у доцњу услед узрока за који није одговоран. Ово схватање, дакле, дужника који је у доцњи са исплатом новчане обавезе, не ослобађа плаћања затезне камате, чак ни онда када је у доцњу пао услед више силе. Његова евентуална кривица може бити релевантна за питање накнаде штете проузроковане задоцњењем, али не и за сам појам доцње. Последице ове доцње су, дакле, да поверилац има право на исплату затезне камате, као и право да раскине уговор.

Б. Субјективни појам дужничке доцње

Иако постоји велика тежња да се доцња схвати само у објективном смислу, изгледа да појам доцње, ипак, не може измаћи извесним субјективним чиниоцима. Јер, уколико дужник није извршио своју доспелу обавезу услед тога што је био спречен вишом силом или неком другом околношћу за коју не одговара, онда не може бити речи о доцњи, пошто су то опште-прихваћени основи искључења одговорности. Значи, ако се прихвати субјективан појам доцње, може се приметити да дужник новчане облигације који је пао у доцњу одговара не само за проузроковану штету, вишу силу и ризик случајне пропасти ствари, већ је дужан да плаћа и одређене законске камате, али све то под претпоставком да није у стању да докаже да је задоцнио са испуњењем услед више силе или услед неких других околности за које не одговара. По ЗОО, кривица дужника не представља неопходан услов за падање дужника у доцњу. Закон се, дакле, определио за објективан појам доцње. Прва последица тога је да „дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице, и затезну камату по стопи утврђеној савезним законом” (чл. 277. став 1. ЗОО).

ЗАТЕЗНА КАМАТА

Затезна камата по својој правној природи јесте накнада претрпљене имовинске штете. Она представља објективну последицу доцње дужника и кривицу за закашњење није потребно тражити, нити кривицу за закашњење дужника доказивати. Затезна камата тече по самом закону чим се испуне претпоставке из чл. 277. и 324. ЗОО.

Сврха затезне камате је да се дужник подстакне на правовремено испуњење своје новчане обавезе, јер такво испуњење доводи до нормалне циркулације новчаних средстава у промету, па је то и шири друштвени интерес, а не само интерес појединог повериоца. Велика стопа инфлације, поготово ако она премашује каматну стопу, такође утиче на сврху и карактер камате и претвара је у накнаду дела штете коју поверилац трпи због депресијације новца, чиме остали видови штете остају непокривени.

Процесну камату поверилац може захтевати само у висини стопе законске затезне камате. Висина стопе регулисана је Законом о висини стопе затезне камате. Она се састоји од:

- месечне стопе раста цена на мало и
- фиксне стопе од 0,5% месечно, која се примењује на стопу раста цена на мало.

ПРИМЕНА чл. 278. ст. 2. ЗОО

У време високе инфлације, странке су покушавале путем индексне клаузуле у уговорима да спрече обезвређивање новца, али им судови исте нису у почетку признавали, позивајући се на одредбу члана 396. ЗОО која је прописивала да је ништава одредба уговора којом се износ новчане обавезе у домаћем новцу везује за промене цена добара, роба и услуга изражених индексом цена одређеним од стране овлашћене организације (индексна клаузула), али да ће бити пуноважна ако је изабрани индекс у непосредној економској вези са предметом посла тако да нема спекулативни значај или је таква одредба уговорена ради обезбеђења животног стандарда уговорне стране. Након укидања ове одредбе, судови су прихватили индексну клаузулу у уговорима, ако иста нема спекулативни значај.

Поред тога, повериоци су покушавали да обезвређивање својих потраживања накнаде и кроз примену одредбе чл. 278. ст. 2. ЗОО, према којој, ако је штета коју је поверилац претрпео због дужниковог задоцњења већа од износа који би добио на име затезне камате, он има право да захтева разлику до потпуне накнаде штете. И овакве захтеве су судови у почетку одбијали, пошто су се странке у опредељењу висине штете позивале најчешће на стопу пораста цена на мало, као уопштену и општепознату одредницу, која показује висину износа губљења вредности валуте на домаћем тржишту. Међутим, судови су сматрали да сама инфлација не може бити разлог за повећани износ наплате потраживања, јер да би суд могао досудити увећани износ потраживања на име накнаде штете коју не

покрива затезна камата, поверилац је морао посебно доказивати кривицу, штетну радњу, штету и узрочну везу, а он то у поступку најчешће није посебно доказивао, сматрајући његову штету због инфлације општепознатом чињеницом. Судови су се у доказивању кривице дужника позивали на његову доцњу, али сама доцња суштински није основни узрок штете, већ инфлација, а за инфлацију сигурно је да не може бити одговоран само дужник. Пад вредности новца се не може уписати њему у кривицу, јер је то нешто што се дешава ван његове воље. У бројним одлукама, судови су досуђивали тзв. „инфлаторну штету” најчешће у висини траженог пораста цена на мало сматрајући тако да ће на неки начин одржати принцип еквивалентности престација. У образложењу одлука позивали су се на претпостављену кривицу дужника за ову штету, коју не треба посебно доказивати, јер да је дужник на време исплатио своју обавезу, повериоци ову штету не би трпели.

Временом, наши судови све више напуштају квалификацију обезвређивања новчаних потраживања услед инфлације као накнаду штете и квалификују основ оваквих потраживања као валоризацију новчаних потраживања на коју повериоци имају право због енормне инфлације која је до те мере обезвредила новчано потраживање, да је угрожен основни принцип облигационог односа, а то је еквивалентност престација.

И ово становиште можемо критички да посматрамо. Валоризација потраживања која се досуђује повериоцима није предвиђена ни уговором, а ни законом. Осим тога, она се коси и са принципом начела монетарног номинализма предвиђеног одредбом члана 394. ЗОО према којој „кад обавеза има за предмет своту новца, дужник је дужан исплатити онај број новчаних јединица на који обавеза гласи, изузев кад закон одређује што друго”. Дакле, начело монетарног номинализма допушта изузетке, а они делују кад је супстанца уговорене новчане обавезе обезвређена услед високе инфлације.

Став 2. члана 278. ЗОО односи се на штету која је проузрокована доцњом, нечињењем дужника, а не инфлацијом. Инфлација је објективна околност у којој је дужник задоцнио, а не због које је задоцнио. Сама одговорност дужника за штету због доцње у исплати новчаног дуга у условима високе инфлације, на основу члана 278. ст. 2. ЗОО, заснива се на принципу кривице, која се по члану 154. ст. 1. ЗОО претпоставља. Кривица дужника се састоји у његовој свести о томе да његова доцња у условима високе инфлације доводи до обезвређивања новчаног потраживања и тиме до штете на страни повериоца. Процењивање висине штете због доцње дужника у исплати новчаног дуга у условима високе инфла-

ције на основу члана 278. ст. 2. ЗОО такође се заснива на конкретним чињеницама, на пример, на губитку вредности уништене ствари.

Право повериоца да захтева разлику до потпуне накнаде односи се и на стварну штету (*damnum emergens*) и на измаклу добит (*lucrum cessans*). Међутим, висину ове штете није увек могуће прецизно утврдити или је то могуће само са несразмерним трошковима, па је стога суд утврђује по слободној оцени у смислу чл. 223. ЗПП. Стопа раста цена на мало је поуздан ослонац такве слободне оцене, пошто је стварна вредност новчаног потраживања у износу на дан падања дужника у доцњу по правилу једнака стварној вредности тако валоризованог износа на дан исплате.

МОНЕТАРНИ НОМИНАЛИЗАМ

Начело монетарног номинализма има за циљ правну сигурност. Дужник новчане обавезе у сваком тренутку зна колико дугује, а поверилац колико потражује. Избегавају се спорови до којих често долази, ако се дозволи да се износ дуга ревалоризује. Осим тога, овим се начелом штити поверење у валуту у којој треба извршити плаћање. Међутим, ово начело може у условима неконтролисаних и галопирајућих инфлација постати погубно за повериоце. Уместо максиме „Дуг је зао друг”, у нашем друштву завладала је максима „Дуг је добар друг”. Начело монетарног номинализма сукобљава се код нас са једним другим, исто тако великим правним начелом, а то је начело једнаке вредности давања у имовинско-правним односима (члан 15. ЗОО). Или, шире посматрано, начело монетарног номинализма се због депресијације новца врло често сукобљава са начелом правичности. Због тога, начело монетарног номинализма никад није имало апсолутни карактер. И ЗОО дозвољава да се, у одређеним ситуацијама, може одступити од начела монетарног номинализма.

У случајевима великих потреса у привреди, најједноставније је, и најефикасније, да законодавац такве ситуације сам регулише, па остаје за суд само да примени донете норме. Али, ако је законодавац пропустио да донесе одговарајуће прописе, онда је обавеза судске праксе да ове празнине попуни. Судска пракса западних земаља је, већином, у том погледу била успешнија и богатија у односу на нашу, јер одлуке тих судова, у случајевима велике инфлације, нису важиле само за странке у спору, већ су оне, често, имале и обавезну снагу прецедената.

Можемо закључити да, у недостатку законодавних решења за питања проузрокована великим поремећајима у привреди, који представљају

социјалну катастрофу, упоредна теорија и судска пракса су овакве поремећаје решавали позивајући се на тумачење норми, заблуду, каузу, савесност и поштење, злоупотребу права, зеленашење, клаузулу *rebus sic stantibus*, примену тзв. златне, валутне или индексне клаузуле, накнаду штете и друге институте позитивног права, у циљу налажења решења која ће огромни поремећај еквиваленције у уговору свести на најмању могућу меру, да би тријумфовали правда и правичност, а не формализам који би се састојао у строгом поштовању права и законских норми.

Dunja Popivoda,
advokat u Novom Sadu

ACTIONES LIBERAE IN CAUSA*

UVOD

Dugo vremena u prošlosti problemu alkoholizma se nije poklanjala pažnja, smatralo se da je to stvar pojedinca, odnosno da je upotreba alkohola čisto privatna stvar. Međutim, previdelo se šta znači pijanstvo pojedinca za njegovu okolinu i potomstvo, kolika je veza pijanstva i kriminaliteta, siromaštva i drugih socijalnih nevolja. Vremenom se došlo do zaključka da alkoholizam nije bolest pojedinca već naroda, pa je tako problem alkoholizma shvaćen kao ozbiljan i važan naučni problem i praktični zadatak sa kojim svako društvo treba da se izbori.

Alkoholizam je danas na sve strane rasprostranjeniji, pojavljuje se u sve gorim i strašnijim oblicima, postaje sve opasniji, obuhvata sve slojeve društava i kao takav nanosi ogromnu štetu svakom pojedincu, društvu, narodu, generalno svakoj zajednici i svim aspektima života.

Na primeru alkohola najčešće se analizira primena instituta *actiones liberae in causa*.

ISTORIJAT INSTITUTA *ACTIONES LIBERAE IN CAUSA*

Ljudsko društvo je veoma rano osetilo štetne posledice uticaja alkohola, prvenstveno u oblasti kriminaliteta i u toj oblasti je preduzelo prve reakcije.

---

* Rad primljen: 05. 06. 2011.

Stvaranje ovog instituta se kroz istoriju odvijalo postepeno kroz antičko, feudalno, buržoasko, socijalističko pravo.

Hamurabijev zakonik ne predviđa nijednu odredbu kojom bi se kažnjavalo pijanstvo ili krivično delo učinjeno usled opijanja. Značajna je činjenica da se u tom periodu uočila veza između alkohola i kriminaliteta te da se mora voditi organizovana borba od strane države u obliku krivičnopravne represije protiv delikvenata alkoholičara. U rimskom pravu u nekim tekstovima Digesta, pijano stanje kod krivičnih dela smatralo se olakšavajućom okolnošću. Prema Justinijanu, isto rešenje bilo je u vreme cara Hadrijana kod nekih vojnih delikata. Aristotel je smatrao da kod svakog delikta učinjenog usled pijanstva treba počinioca dvostruko kazniti: za pijanstvo i za sam delikt¹.

Starija zakonodavstva su, shodno navedenom, u pogledu zloupotrebe alkohola zauzimala oprečna stanovišta. S jedne strane, alkoholičar nema razuma i učinjeno delo nije kažnjivo, sa druge strane, treba ga dvostruko kazniti, za pijanstvo i za krivično delo².

Međutim, nisu svi kroz istoriju blagonaklono gledali na problem alkoholizma. U feudalnom pravu, ovaj problem imao je religijski prizvuk. U kanonskom pravu pijanstvo je samo po sebi bilo kažnjivo, međutim, ako je bilo potpuno onda je isključivalo uračunljivost. Prema Tomi Akvinskom, pijanstvo je smatrano smrtnim grehom jer čoveka bez nužde čini nesposobnim. Savinji je u potpunosti bio protiv kažnjavanja za *actiones liberae in causa* u pruskom, bavorskom i saksonskom krivičnom zakonodavstvu³.

U Srbiji, *Dušanov zakonik* takođe sadrži stroge norme o kažnjavanju pijanica ili bolje rečeno radikalno lečenje pijanica shodno tadašnjem vremenu: „Pijanica otkuda grede i zarve koga ili poseče ili okrvavi a ne dosmrta, takovomu pijanici da mu se oko izme i ruka odseče. Ašte li pijan zadere ili kapuč skinu ili inu sramotu učini a ne okrvavi, da ga biju 100 stapi i da se vre u tamnicu, i po tom da se izvede iz tamnice i da se bije i pusti.”⁴

Institucionalna izgradnja *actiones liberae in causa* dolazi tek sa buržoaskim kodifikacijama, a početkom XX veka institut dobija svoju naučnu i zakonsku afirmaciju. Što se tiče kaznene politike tokom dvadesetog veka u evropskim zemljama, rešenja su različita. U Rusiji se pijanstvo kao delikt nije uzimalo u obzir izuzev kod bogoslužjenja i vredanja vlasti. U pogledu uračunljivosti učinioca, rusko buržoasko pravo poznavalo je samo umišljajne *actiones liberae in causa* te se pijanstvo tretiralo kao otežavajuća okolnost. U Hrvatskoj je pijan čovek smatran neuračunljivim od onog trenutka kada sasvim

¹ Dr Milan Kostić: *Alkohol, kriminalitet i pravo*, Beograd, 1914.

² Dr Mitar Kokolj: *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Mostar, 1981.

³ Dr Milan Kostić: *Alkohol, kriminalitet i pravo*, Beograd, 1914.

⁴ Dr Milan Kostić: *Alkohol, kriminalitet i pravo*, Beograd, 1914.

izgubi moć rasuđivanja... Međutim, u socijalističkim zemljama nije došlo do institucionalne izgradnje ovog instituta, bez obzira na vrlo strog stav o delikventima koji sami sebe dovedu u opijeno stanje u kom izvrše delikt, a znali su i bili su dužni da znaju da će taj delikt učiniti.

ACTIONES LIBERAE IN CAUSA **U ZAKONODAVSTVU JUGOSLOVENSКИH ZEMALJA**

U Srbiji je 1860. godine donet Srpski kazneni zakon koji obuhvata materiju odgovornosti privremeno neuračunljivih lica, mada ne direktno: "Ni zločina ni prestupa nema onda, ako je onaj koji je kakvo delo učinio bio lud ili je inače slobodna volja kod njega isključena bila." Ovom opštom formulacijom o neuračunljivosti određivao se krivičnopravni značaj zloupotrebe alkohola.

Krivični zakonik za Kraljevinu Crnu Goru iz 1906. godine, poput Srpskog kaznenog zakona iz 1860. godine, takođe ne poseduje posebnu odredbu za pijanstvo niti dela učinjena u pijanom stanju.

Na teritoriji Vojvodine, koja je bila u sastavu tadašnje Austro-Ugarske, primenjivao se Krivični zakon o zločinima i prestupima koji ne sadrži posebnu odredbu o pijanstvu, već to pitanje rešava opštom odredbom o uračunljivosti⁵.

Na teritoriji Bosne i Hercegovine 1879. godine donet je Kazneni zakon o zločinima i prestupcima pod uticajem austrijskog kaznenog zakona i ovu materiju reguliše detaljnije u odnosu na ostale zemlje u okruženju (Srbiju, Crnu Goru itd.). Zakon kao razlog koji isključuje zločin i prestup navodi i pijanstvo. Međutim, samo pijanstvo je postojalo kao prestup i kažnjavalo se zatvorom od 1 do 3 meseca.

Projekat srpskog kaznenog zakonika iz 1910. godine ne sadrži posebne odredbe o pijanstvu, već ono predstavlja osnov isključenja krivično-pravne odgovornosti, ako je pijanstvo uzrokovalo duševno rastrojstvo kod pojedinca.

Projekat Kaznenog zakonika iz 1922. godine ne menja postavku o odgovornosti za krivična dela učinjena zloupotrebom alkohola u odnosu na projekat iz 1910. godine.

Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije 1929. godine nije sadržavao odredbe o institutu *actiones liberae in causa*. Određivao je samostalno delo opijanja, kao i osnove isključenja krivične odgovornosti i ublažavanja kazne.

Važan momenat u izgradnji našeg krivičnog zakonodavstva predstavljalo je donošenje *Krivičnog zakonika – Opšteg dela od 04. 12. 1947. godine*. Tada

---

⁵ Dr Mitar Kokolj: *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Mostar, 1981.

je prvi put zakonski predviđen institut *actiones liberae in causa*. Očigledno je da su elementi starog buržoaskog prava sadržani u ovom zakoniku s obzirom da su se buržoaska pravila primenjivala na osnovu Zakona o nevažnosti pravnih propisa donetih pre 06. aprila 1941. godine i za vreme neprijateljske okupacije. Naša zemlja je bila opterećena sistemom opšte eksploatacije, nedovoljnim kulturnim i ekonomskim razvojem stanovništva pa je bila veoma podložna alkoholizmu i njegovim posledicama. Shodno tome, uvođenje instituta *actiones liberae in causa* je važan korak napred.

Da bi postojao ovaj institut potrebno je da se izvršilac samostalno, svojom voljom, stavi u stanje privremene neuračunljivosti u nameri da u takvom stanju izvrši krivično delo. Krivičnim zakonom iz 1951. godine proširena je krivična odgovornost kod *actiones liberae in causa*, počinitelj je krivično odgovoran ne samo onda kada postoji namera već i onda kada je bio svestan ili mogao biti svestan mogućnosti da će u takvom stanju izvršiti krivično delo.

Krivični zakon iz 1976. institut *actiones liberae in causa* uređuje na sledeći način – kod učinioaca treba da postoji umišljaj ili nehat, što znači da u stanju uračunljivosti treba da predvidi da će u neuračunljivom stanju izvršiti delo.

POJAM INSTITUTA *ACTIONES LIBERAE IN CAUSA*

Pojam *actiones liberae in causa* rezultat je razvoja nauke krivičnog prava, posebno učenja klasične škole. Karakteristično je da uzrok krivičnog dela treba tražiti u vremenu kada je učinilac bio potpuno uračunljiv; *da je umišljajno ili nehatno dozvolio da alkoholisanost odigra ulogu sredstva izvršenja krivičnog dela*. Pomoću ovog instituta dolazi se u situaciju da se učinilac kažnjava za krivično delo učinjeno u alkoholisanom stanju u koje se sam doveo iako je bio svestan, bio dužan ili mogao biti svestan da u takvom stanju može učiniti krivično delo.

Samo postojanje *actio liberae in causa* ima preventivnu svrhu, a takođe treba da utiče na razvijanje društvenog morala i discipline. Ujedno, ima velik značaj sa etičke strane jer vaspitno utiče na sve one koji se opiju i koji bi se u slučaju nepostojanja ovog instituta još i nadali da neće odgovarati zbog neuračunljivosti kao rezultata pijanog stanja.

Ipak, primena ovog instituta je predmet brojnih rasprava i polemika. Činjenica da Sud u konkretnom slučaju mora utvrditi psihički odnos učinioaca prema krivičnopravnoj posledici, i to u vreme koje je prethodilo stanju neuračunljivosti, predstavlja teškoću u praksi.

I. Izvršenje krivičnog dela kod *actiones liberae in causa*

Teorija i praksa su saglasne da postoje umišljajne i nehatne *actiones liberae in causa*, između kojih, naravno, postoje značajne razlike, prevashodno u pogledu vinosti. Za umišljajno izvršenje kod *actiones liberae in causa* potrebno je postojanje sledećih stadijuma⁶:

1. Donošenje odluke da se izvrši krivično delo ili planiranje izvršenja.
2. Dovođenje samog sebe u stanje privremene neuračunljivosti.
3. Izvršenje krivičnog dela u tom stanju.

Prvi stadijum postoji samo kod umišljajnih *actiones liberae in causa*, dok se druga dva primenjuju i kod umišljajnih i kod nehatnih *actiones liberae in causa*.

Ako učinilac želi da izvrši neko krivično delo, pre nego što pređe na izvršenje, može preduzeti pripremne radnje, koje mu omogućavaju ili olakšavaju izvršenje dela. Postojanje pripremnih radnji ukazuje na postojanje umišljaja a što je, u slučaju realizacije pripremnih radnji, značajno za utvrđivanje krivične odgovornosti. Treba napomenuti da samo stvaranje odluke o izvršenju krivičnog dela može da se prihvatiti kao pripremna radnja za koju se ne odgovara. Međutim, radnja stavljanja u neuračunljivo stanje ne može biti pripremna radnja!

Radnja stavljanja u neuračunljivo stanje zajedno sa radnjom izvršenja predstavlja obeležje krivičnog dela. Određivanje radnje izvršenja kod *actiones liberae in causa* je specifično zato što postoje dve radnje, jedna koja je preduzeta u uračunljivom stanju, a druga u neuračunljivom stanju. Radnja preduzeta u uračunljivom stanju (stavljanje u stanje privremene neuračunljivosti), koja podrazumeva i razmišljanje o posledici, predstavlja uzrok nastupanja druge radnje i posledice. Znači, između radnje u uračunljivom stanju i radnje i neuračunljivom stanju postoji uzročna veza, tako da se prva radnja javlja kao uzrok druge radnje i posledice. Ukoliko ova uzročna veza ne postoji, onda ne postoji ni *actiones liberae in causa*.

Radnja koju učinilac vrši u uračunljivom stanju je najčešće radnja činjavanja, dovođenje u stanje privremene duševne poremećenosti. Pritom, da bi postojao slučaj da neuračunljivost ne isključuje krivičnu odgovornost, potrebno je da radnja dovođenja u neuračunljivo stanje bude voljna. Učinilac može od strane drugog lica biti doveden u stanje privremene neuračunljivosti, zatim ukoliko je konzumirao alkohol pod prinudom odnosno prisilom, ukoliko

---

⁶ Dr Mitar Kokolj: *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, 1981. Mostar.

postoji viša sila... sve su to slučajevi u kojima nema mesta primeni instituta *actiones liberae in causa*. Najčešće se pojedinac u neuračunljivo stanje dovodi uživanjem alkohola ili opojnih droga svesno i voljno, i zato većina teoretičara nastupele posledice pripisuje krivici izvršioca.

Treći stadijum kod *actiones liberae in causa* je preduzimanje radnje izvršenja krivičnog dela u neuračunljivom stanju i prouzrokovanje posledice.

II. Sredstva i načini izvršenja krivičnog dela kod *actiones liberae in causa*

Sredstva i načini kojima se učinilac može dovesti u stanje privremene neuračunljivosti su različiti. Najčešće su to alkohol i droge, ali tu su još i upotreba lekova, san, bolest, afekat, hipnoza.

Alkohol je jedno od sredstava kojim se učinilac dovodi u stanje privremene neuračunljivosti, on se pojavljuje kao kriminogeni faktor i utiče na porast kriminaliteta.

Što se tiče droga, njihova povećana upotreba počela je da zabrinjava polovinom XIX veka. Zloupotreba droga može imati za cilj da se u stanju koje nastane nakon upotrebe droge izvrši krivično delo.

U današnjoj „eri hemije” ljudi su zatrpani brojnim sredstvima koja treba da im donesu mir, sreću i blagostanje. Tabletomanija, pilulomanija, farmakomanija itd... izrazi su koji označavaju zloupotrebu medikamenata. Ljudi se sve češće odlučuju na upotrebu različitih lekova – sedativa, stimulatora centralnog nervnog sistema, hipnotika itd., u trenucima zamora, glavobolje, nervoze, bolova... Prekomerna upotreba lekova stvara opasnost da pojedinac sebe dovede u stanje privremene neuračunljivosti i u tom stanju izvrši krivično delo.

San je jedno od stanja koje pogoduje izvršenju krivičnih dela kao njihov uzrok. To je normalno fiziološko stanje koje u određenom trenutku neminovno dolazi i čovek ga teško može izbeći, za razliku od ostalih sredstava poput alkohola, droge, tableta. San i letargija su besvesna stanja kada se može izvršiti krivično delo. Teoretski, san će pre dovesti do nečinjenja odnosno propuštanja dužne radnje, izuzev kada su u pitanju saobraćajni delikti kada dolazi do činjenja. Da bi se primenjivao *actiones liberae in causa* treba obratiti pažnju na vreme koje prethodi snu, jer san sam po sebi nije stanje privremene duševne poremećenosti. Vrhovni Sud Jugoslavije je istakao: „Da li je sposoban za vožnju u pogledu psihičkog i fizičkog stanja, u svakom slučaju to sam vozač treba da odluči. Zato je i on odgovoran. Praksa pokazuje da vozač može i mora da prepozna svoj zamor koji prethodi iznenadnoj zaspalosti.”

Bolest može da dovede do izvršenja krivičnih dela naročito u saobraćaju, posebno u slučajevima kada vozač predoseti da će mu biti loše.

Afekat je intenzivno, kratkotrajno stanje osećanja, u kom čovek preduzima ishitreno neku radnju. U afektu se čine mnogobrojna i različita krivična dela. Čovek u afektu nema vremena da razmišlja. Patološki afekat ima svoje mesto u primenu instituta *actiones liberae in causa*.

Hipnoza je posebno stanje promenjene svesti u kojem je hipnotisano lice veoma podložno sugestiji. Namerno podvrgavanje hipnozi kao i autohipnoza očigledan su pokazatelj postojanja umišljaja kod izvršioca krivičnog dela što znači da se utvrđivanje krivice takođe pomera unapred od vremena izvršenja dela, a što sve treba prosuđivati na osnovu instituta *actiones liberae in causa*.⁷

III. Određivanje radnje izvršenja krivičnog dela

Ranije je postojalo mišljenje da kod *actiones liberae in causa* postoje dve radnje: radnja dovođenja u neuračunljivo stanje i radnja izvršenja krivičnog dela. Između svih faza i svih radnji izvršenja kod *actio liberae in causa* postoji uzročna veza. Izvršilac ne bi odgovarao za krivično delo izvršeno u neuračunljivom stanju da se u takvo stanje nije sam doveo, iako je bio svestan i mogao biti svestan da u takvom stanju može izvršiti krivično delo. Uračunljivost i vinost se ne cene prema vremenu izvršenja krivičnog dela već prema vremenu stavljanja u neuračunljivo stanje jer su tada postojale uračunljivost i vinost.

Ispravno je stanovište po kojem je radnja izvršenja upravo radnja koja je izvršena u neuračunljivom stanju i koja je dovela do posledice, jer je to radnja koja se nalazi u zakonskom opisu konkretnog krivičnog dela.

Ostvarivanje uzroka, dovođenja samog sebe u neuračunljivo stanje, uglavnom se vrši aktivnom i voljnom radnjom tj. činjenjem. Činjenje kao oblik radnje izvršenja kod *actiones liberae in causa* dolazi u obzir najčešće kod nasilnih krivičnih dela gde nije potrebna posebna preciznost i sabranost i gde upravo odsutnost tih karakteristika pogoduje izvršenju dela. Učinilac koristi posebno dejstvo alkohola koje se pokazuje u nekom aktivnom delovanju. Činjenje je posledica umišljaja ili nehata. Suština problema kod umišljajnih *actiones liberae in causa* jeste u tome što je odluka da se delo izvrši doneta pre stavljanja u stanje privremene duševne poremećenosti a treba da se realizuje u stanju neuračunljivosti kada lice nije u stanju da odlučuje niti upravlja svojim postupcima. Takođe, umišljaj treba da traje od stavljanja u neuračunljivo stanje

---

⁷ Dr Mitar Kokolj: *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Mostar, 1981.

do momenta izvršenja radnje krivičnog dela. Sve to ovu problematiku čini veoma kompleksnom i teško dokazivom u praksi.

Actiones liberae in causa se u praksi češće pojavljuju kao nečinjenje jer lica koja se nalaze u stanju privremene duševne poremećenosti češće propuštaju da preduzmu telesni pokret nego što ga preduzimaju. S obzirom da u stanju neurčunljivosti pojedinac ne shvata značaj svog dela niti upravlja svojim postupcima, on propušta da preduzme dužnu radnju. Dakle, učinilac može da poznaje svoje ponašanje u neuračunljivom stanju izazvano npr. alkoholom na osnovu ranijeg svog ponašanja u sličnim prilikama, ili ga drugi upoznaju sa njegovim ponašanjem nakon otrežnjenja. Isto tako on je svestan da u takvom pijanom stanju može izvršiti krivično delo, odnosno propustiti dužnu radnju, ali olako drži da do toga neće doći. Postoji i situacija u kojoj izvršilac nije svestan ali je prema okolnostima i ličnim svojstvima bio dužan i mogao biti svestan mogućnosti da izvrši krivično delo u takvom stanju⁸.

IV. Vinost učinioca kod *actiones liberae in causa* – umišljaj i nehat

Vinost postoji ako je u vreme stavljanja u neuračunljivo stanje kod učinioca u odnosu prema delu postojao takav psihički odnos da mu se to delo može staviti na teret. Kod *actio liberae in causa* neophodno je utvrditi koji oblik vinosti je postojao u odnosu na dovođenje u neuračunljivo stanje i izvršenje krivičnog dela.

Postojanje umišljaja ukazuje na postojanje svesti i određenog intenziteta volje kod učinioca u odnosu na konkretno krivično delo. U tom slučaju alkohol služi kao sredstvo za dobijanje hrabrosti da se učini krivično delo ili se koristi kao olakšavajuća okolnost. Znači, učinilac ili hoće izvršenje određenog krivičnog dela ili pristaje na njegovo izvršenje i nastupanje posledice. Treba razlikovati direktan i eventualni umišljaj. Direktan umišljaj kod *actiones liberae in causa* postoji ako je učinilac, stavlajući se u stanje neuračunljivosti, uz postojanje svesti da će izvršiti određeno krivično delo, hteo njegovo izvršenje. Eventualni umišljaj postoji kada je učinilac svestan da usled njegovog činjenja ili nečinjenja može nastupiti zabranjena posledica i pristaje na nju, a to se dešava u trenutku dovođenja u stanje neuračunljivosti.

Treba napomenuti da među procesima formiranja umišljaja najveću ulogu imaju namera, cilj i motiv. Ovi subjektivni elementi se nalaze van umišljaja iako namera ipak zauzima određeno mesto u okviru umišljaja. Namera je psi-

---

⁸ Dr Mitar Kokolj: *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Mostar, 1981.

hički elemenat koji isključuje nejasnost predstave o posledici dela i neodređenost volje. Namera je karakteristična za direktni umišljaj.

Nehat je blaži oblik vinosti. Svesni nehat postoji kada je učinilac svestan da usled njegovog činjenja ili nečinjenja može nastupiti zabranjena posledica ali olako drži da do toga neće doći, dok nesvesni nehat postoji kada učinilac niti je svestan dela niti pristaje na posledicu, tada se približava slučaju. Nehatne *actiones liberae in causa* najčešće su vezane za saobraćajne delikte⁹.

SKRIVLJENA NEURAČUNLJIVOST U NAŠEM PRAVU

Skrivljena neuračunljivost je regulisana u Krivičnom zakoniku u čl. 24. koji u stavu 1. određuje: „Krivica učinioca krivičnog dela koji se upotrebom alkohola, droga ili na drugi način doveo u stanje u kojem nije mogao da shvati značaj svoga dela ili da upravlja svojim postupcima utvrđuje se prema vremenu neposredno pre dovodenja u takvo stanje.” U stavu 2. istog člana se navodi: „Učiniocu koji je pod okolnostima iz stava 1. ovog učinio krivično delo u stanju bitno smanjene uračunljivosti *ne može se po tom osnovu ublažiti kazna.*”¹⁰ Izričita je odredba da se učiniocu koji je skrivio neuračunljivost i izvršio krivično delo u stanju bitno smanjene uračunljivosti ne može ublažiti kazna po tom osnovu.¹¹

Actiones liberae in causa odnosno skrivljena neuračunljivost u našem Krivičnom zakoniku ne dovodi do ekshulpacije!

ZAKLJUČAK

Kriminalna delatnost uzrokovana opojnim sredstvima, pre svega alkoholom, predstavlja veoma složenu i delikatnu društvenu pojavu. Ponašanje pojedinca pod dejstvom intoksikacije neminovno se moralo odraziti na području deliktne odgovornosti, dok je opravdanost krivične odgovornosti i kažnjivosti delikvenata alkoholičara, narkomana... nesporna.

Alkoholizam, različite nauke, različito tretiraju, pa ga tako socijalna politika posmatra kao društvenu pojavu, sudska medicina kao nervni otrov, psihijatrija kroz duševne poremećenosti, a krivično pravo u vezi sa uračunljivošću

---

⁹ Dr Mitar Kokolj: *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Mostar, 1981.

¹⁰ Krivični zakonik RS, *Sl. Glasnik RS*, br. 85/05.

¹¹ Ilija Simić: *Krivični Zakonik sa kraćim komentarom*, Beograd, 2005.

i duševnom poremećenosti. Institut *actiones liberae in causa* treba posmatrati kompleksno, kroz dostignuća krivičnopravne, psihopatološke, kriminološke nauke, kao i kroz društvenu i političku reakciju protiv privremeno neuračunljivih lica, uživaoca alkohola, droga itd.

Borba protiv alkoholičarskog kriminaliteta i protiv samog alkoholizma je u savremenom pravu znatno pooštrena u odnosu na početke razvoja savremenog krivičnog prava. Stavljanjem sebe u stanje opijenosti pojedinac preuzima odgovornost i snosi rizik za svako ponašanje koje se u takvom stanju učini.

Institut *actiones liberae in causa* spada po svojoj prirodi, aktuelnosti i složenosti među teže probleme koji se javljaju pred savremenom naukom krivičnog prava. Ovaj institut predstavlja izuzetak u odnosu na princip da se krivična odgovornost učinioaca i uračunljivost posmatraju prema stanju u vreme izvršenja krivičnog dela. Taj trenutak se pomera unapred, tj. u period kada je učinilac sebe doveo u stanje privremene neuračunljivosti. Znači, za krivičnu odgovornost kod *actiones liberae in causa* potrebno je da je učinilac sebe doveo u privremeno neuračunljivo stanje i da je u takvom stanju učinio krivično delo (sa umišljajem ili iz nehata) i ostvario posledicu sa vinošću koja se utvrđuje u momentu stavljanja u neuračunljivo stanje.

Samo postojanje ovog instituta deluje preventivno i represivno u odnosu na učinioce i potencijalne učinioce krivičnih dela, što predstavlja cilj krivičnog zakonodavstva. Time je ovaj institut opravdao svoje mesto u krivičnim zakonicima.

LITERATURA

Kokolj, dr Mitar: *Actiones liberae in causa – krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Mostar, 1981.

Kostić, dr Milan: *Alkoholizam, kriminalitet i pravo*, Beograd, 1914.

Krivični zakonik RS, *Sl. Glasnik RS*, br. 85/05.

Simić, Ilija: *Krivični zakonik sa kraćim komentarom*, Beograd, 2005.

Ана Кекез,
Адвокатски приправник у Новом Саду

СУРОГАТ МАТЕРИНСТВО*

САЖЕТАК: Сурогат мајка је жена која дете, одмах након рођења, уступа другом лицу, са или без плаћања било какве накнаде. Сурогат материнство је актуелна тема у свету, па и код нас. Изазива моралне дилеме и ствара проблеме приликом правног регулисања. Земље у свету се на различите начине баве овом тематиком. Неке земље сурогат материнство експлицитно забрањују, неке га допуштају (САД, Енглеска, Канада, Израел, Украјина, Русија) али прописују строге услове за закључивање споразума о сурогат материнству.

У овом раду упознајемо се са решењима у нашем праву и разлозима за њихово доношење. Сагледавајући проблеме који се јављају у упоредном праву и анализирајући решења позитивног права, аутор заузима свој став о овом питању.

Кључне речи: Породични Закон Србије, Закон о лечењу неплодности поступцима биомедицински потпомогнутог оплођења, сурогат мајка, утврђивање материнства

Принцип римског права *Mater semper in iure certa est* („Мајка је увек позната”) као универзални принцип је безрезервно важио све до 1978. године када је први пут урађена *in-vitro* фертилизација и на тај начин зачето дете. Овај начин зачећа детета покренуо је лавину моралних, социолошких и правних дилема. Зачеће уз биомедицинску помоћ не изазива никакве дилеме када ембрион настаје од генетског материјала родитеља и када тако усађени ембрион носи и рађа биолошка мајка. Ова ситуација

* Рад примљен: 15. 08. 2011.

изједначена је са природним рађањем и у пракси се не појављују спорови око утврђивања материнства (изузев у случају лекарске грешке када се у жену „усади” ембрион другог пара).

Могућност зачећа изван организма (*in vitro* фертилизација) је створила више могућности зачећа. Ембрион настао у лабораторијским условима је подобан да се „усади” у било коју материцу, а не само у материцу власнице биолошког материјала. Таквом једном чину морају претходити еxplіcіte прописани услови и начин коришћења ембриона. Ради се о зачетом детету (*nasciturus*-у) тако да ту право мора јасно, прецизно одредити услове када се ембрион настао у лабораторијским условима може употребити.

Резултат технолошког напретка довео је до настанка једног посве новог института СУРОГАТ МАТЕРИНСТВА. *Сурогат мајка* („заменска“ мајка) је жена која носи и рађа дете за други брачни, односно ванбрачни пар или особу. Сурогат материнство настаје споразумом између „позајмљене” мајке и брачног/ванбрачног пара, односно особе, који ће дете одгајати. Сурогат мајка може носити дете које је генетски њено, а може јој се усадити ембрион који је настао вештачком оплодњом јајне ћелије друге жене. Термин сурогат мајка није адекватан када је сурогат мајка у исто време и генетска мајка. Очигледно је да је да је управо жена која је зачала, носила и родила дете генетска, биолошка мајка, а никако не представља замену за мајку.¹ У случају када жена носи и рађа дете које генетски потиче од жене која жели дете, термин више одговара, јер жена која носи дете замењује генетску мајку у функцији ношења и рађања.

Постоји разлика и између алтруистичког и комерцијалног сурогата. Алтруистички представља хумани чин јер жена која изнајмљује материцу то чини без новчане накнаде, док код комерцијалног родитељи плаћају прилично велику суму сурогат мајци за њене услуге и време. Родитељи који намеравају да одгајају дете, одлучују се за овај корак због неплодности жене, генетских болести које дете може наследити или медицинских проблема које чине трудноћу ризичном за жену.

Земље које су легализовале сурогат материнство су, између осталих: САД, Енглеска, Израел, Канада, Украјина, Русија. Ове земље прописују услове под којима се може закључити споразум о сурогат материнству. Степен економске развијености свакако утиче на могућност провођења сурогат материнства. Медицински поступак је скуп и тешко доступан. Исто тако, у економски неразвијенијим државама распрострањен је

¹ Гордана Ковачек-Станић, *Породично право и права детета*, Нови Сад, 2005, стр. 35

комерцијални сурогат, што изазива осуде друштва. Базично питање сурогат материнства је стварни мотив учесника у овом процесу.

У пракси, међутим настају бројни проблеми. Говори се о вези која настаје између сурогат мајке и детета након његовог рођења. Претпоставка је да свака жена природно развија везу са дететом које доноси на свет. Тако је у Сједињеним Америчким Државама познат случај „Baby M”. Наиме, сурогат мајка (која је истовремено била и биолошка мајка) је одбила да изврши уговор о сурогат материнству након порођаја, позивајући се на своје родитељско право над дететом, Мелисом Стерн. Суд у Њу Џерсију поништио је уговор о сурогат материнству и прогласио сурогат мајку легалном мајком детета. Врховни суд у Њу Џерсију нашао је да је у најбољем интересу детета да се дете повери биолошком оцу чијом је спермом оплођена јајана ћелија сурогат мајке, а који је био уговорна страна у споразуму о сурогат материнству. Сурогат мајци (која је у овом случају и биолошка мајка) суд је доделио право да посећује и виђа дете.

У пракси су познати случајеви да будући родитељи захтевају од сурогат мајке да изврши абортус због рано откривених болести фетуса, а сурогат мајка абортус одбија.

Породични закон Србије, у члану 42, је прописао: „Мајка детета је жена која га је родила.” Примена ове одредбе закона, на случај сурогат материнства, довела би до ситуације да је сурогат мајка – мајка детета, иако је трудноћа започета како би мајка била друга жена. Породични Закон Србије, у члану 57, је прописао: „Мајка детета зачетог уз биомедицинску помоћ јесте жена која га је родила. Ако је дете зачето уз биомедицинску помоћ дарованом јајном ћелијом, материнство жене која је даровала јајну ћелију не може се утврђивати.” Из изнетог видимо да ће се, у случају донације јајне ћелије, односно донације ембриона, мајком увек сматрати само жена која је родила дете, да оспоравање материнства никада није дозвољено у оваквим случајевима, односно да сурогацијски уговори у овом тренутку нису допуштени у нашем праву.²

Доношење Закона о лечењу неплодности поступцима биомедицински потпомогнутог оплођења довело је до повећаног интересовања за ову проблематику и изазвало јавну расправу. Преовладао је став опште и сручне јавности да сурогат материнство у овом моменту не треба дозволити. Неки од разлога су културолошке, верске и социјалне природе, а већина стоји на становишту да би увођење овог института довело до

---

² Марија Драшкић, *Усклађеност домаћег права са правним стандардима Европског суда за људска права у односу на члан 8. Европске конвенције*, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 12

бројних судских спорова, што је пракса у другим земљама и показала. Алтернативно решење, напротив, овакав поступак дозвољава, при чему би требало регулисати, пре свега услове дозвољености, начине утврђивања родитељства, уз измене постојећих породичноправних одредаба.

Преовладало је прво мишљење, тако да Закон о лечењу неплодности поступцима биомедицински потпомогнутог оплођења у члану 73. прописује: „Ко у поступак БМПО укључи жену која има намеру да дете после рођења уступи трећем лицу са или без плаћања било какве накнаде, односно остваривања било какве материјалне или нематеријалне користи или ко нуди услуге сурогат мајке од стране жене или било ког другог лица са или без плаћања било какве накнаде, односно остваривања материјалне или нематеријалне користи, казниће се затвором од три до десет година.” Закон је прописао и квалификоване облике овог кривичног дела.

Као што је речено, постоје две ситуације у вези са сурогат материнством.

СИТУАЦИЈА ПРВА – „неправа” сурогат мајка

1. Жена која жели да оствари родитељство нема потенцијал за стварање ембриона.
2. Генетски материјал дају сурогат мајка и будући отац детета (партнер жене која је потпуно стерилна).

У овом случају ситуација је комплексна јер је сурогат мајка истовремено и биолошка мајка детета. У пракси се јављају бројни спорови јер се сурогат мајка често предомисли након порођаја и жели да задржи дете. Претпоставка успеха је:

- законска регулатива о пресумпцији мајчинства у корист жене која је иницирала зачеће и рађање детета, које жели да га одгаја као своје;
- сурогат мајка потписује изјаву и споразум са детаљно регулисаним условима ношења и рађања детета;
- да се споразумом предузме све како би дошло до рађања здравог детета.

СИТУАЦИЈА ДРУГА – сурогат мајка „инкубатор”

1. Жена која жели дете није у стању да дете носи и да дете роди из медицинских разлога (неплодност жене, генетска болест, ризична трудноћа).
2. Генетски материјал жене која жели дете је погодан за оплодњу.

Под којим условима је могуће да се мајком детета сматра жена која је давалац генетског материјала, а не жена која је носила и родила дете?

- Сурогат мајка потписује изјаву и споразум са детаљно регулисаним условима ношења и рађања детета.
- Утврђивање разумне накнаде код *комерцијалног* сурогата како би се спречиле злоупотребе. Уколико би се споразум о накнади препустио диспозицији странака, ембрион би постао меркантилна роба на тржишту, а то се не сме дозволити.
- Да се споразумом педузме све како би дошло до рађања здравог детета.

Према мишљењу аутора за сада је оправдана само друга ситуација у којој дете биолошки потиче од родитеља који ће га и одгајати. Ту је смањена могућност судских спорова у пракси, што је у складу са принципом „најбољи инетрес детета” на којем почива и наш Породични закон. У највећем броју случајева до детета ће доћи мајка која је давалац јајне ћелије, а не сурогат мајка, што је и циљ сурогат материнства. Да би у пракси била успешно примењена и друга ситуација потребно је да друштвена свест буде на високом ступњу развоја, да држава има економску стабилност и модерно законодавство како не би долазило до злоупотреба, а самим тим и великог броја судских спорова.

ЗАКЉУЧАК

„Сурогат материнство” је институт који изазива много контраверзи.

Асистирана хумана репродукција је законом признати и морално респектабилан чин, јер доприноси остваривању биолошког родитељства и рађања детета од стране генетске мајке са генетским материјалом родитеља. Ту дилема нема. Међутим, сурогат материнство, није само асистирана хумана репродукција него зачеће, ношење и рађање детета *sui generis*. Спецификум је у бројним релацијама које настају између наручиоца (наручилаца) и сурогат мајке и бројних проблема нарочито када сурогат мајка рађа дете са сопственим генетским материјалом. Надам се да ће овај текст побудити интересовање за ову осетљиву тему, а лично сам мишљења да је неопходно још много анализа мултидисциплинарног карактера до доношења коначне одлуке да ли и када ће институт сурогат мајке заживети у породичном законодавству Републике Србије.

ЛИТЕРАТУРА

- Драшкић, Марија: *Породично право и права детета*, Правни факултет, Београд, 2006.
- Драшкић, Марија: *Усклађеност домаћег права са правним стандардима Европског суда за људска права у односу на члан 8. Европске конвенције*, Правни факултет Универзитета у Београду.
- Драшкић, Марија: *Усклађеност домаћег права са правним стандардима Европског суда за људска права у односу на члан 8. Европске конвенције*, излагање на семинару, Врњачка Бања, 2006, (види: www.helsinki.org.rs).
- Закон о лечењу неплодности поступцима биомедицински потпомогнутог оплођења, *Сл. гласник РС* бр. 72/2009.
- Ковачек-Станић, Гордана: *Легислатива о људској репродукцији уз биомедицинску помоћ*, Правни факултет у Новом Саду, Центар за издавачку делатност, Нови Сад, 2008.
- Ковачек-Станић, Гордана: *Породично право*, Правни Факултет у Новом Саду, Центар за издавачку делатност, Нови Сад, 2005.
- Ковачек-Станић, Гордана (2008): *Легислатива о људској репродукцији уз биомедицинску помоћ*, Правни факултет у Новом Саду, Центар за издавачку делатност, Нови Сад.
- Породични закон Србије, *Сл. гласник РС* бр. 18/2005.

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА одржане 28. 10. 2011. године

1. СЕЛАКОВИЋ СТРАХИЊА (ЈМБГ:1712983800029), дипломирани правник, рођен 17. 12. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Темеринска 89.

2. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника СЕЛАКОВИЋ СТРАХИЊА, адвокатски приправник код Селаковић Светланае, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

3. ЧОЛЕВИЋ СИНИША (ЈМБГ:0505985800019), дипломирани правник, рођен 05. 05. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Сремска 4/П.

4. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ЧОЛЕВИЋ СИНИША, адвокатски приправник код Станивуковић Горана, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

5. ПРИЦА БОРИСЛАВ (ЈМБГ:2111977800041), дипломирани правник, рођен 21. 11. 1977. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 17/а, I спрат, стан 3.

6. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ПРИЦА БОРИСЛАВ, адвокатски приправник код Влајковић Милана, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

7. СТЕВОВИЋ ВУК (ЈМБГ:0803983830019), дипломирани правник, рођен 08. 03. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 2/П, стан 8.

8. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника СТЕВОВИЋ ВУК, адвокатски приправник код Голубовић Светланае, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

9. ЛУЖАНИН НЕМАЊА (ЈМБГ:0908981800062), дипломирани правник, рођен 09. 08. 1981. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Петра Драпшина 48.

10. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ЛУЖАНИН НЕМАЊА, адвокатски приправник код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

11. ПРВАНОВ ЈЕЛЕНА (ЈМБГ:0603977805011), дипломирани правник, рођена 06. 03. 1977. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Васе Стајића 20-д.

12. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ПРВАНОВ ЈЕЛЕНА, адвокатски приправник код Бељански Владимира, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

13. МУЈОВИ ЕМИНА (ЈМБГ:1110984805008), дипломирани правник, рођена 11. 10. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Петроварадину, Жеже Влаховића 18/а.

14. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника МУЈОВИ ЕМИНА, адвокатски приправник код Мујови Мазлама, адвоката у Петроварадину, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

15. БУДИМЛИЋ СВЕТЛАНА (ЈМБГ:2403985835114), дипломирани правник, рођен 24. 03. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бечеју, Зелена 15.

16. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника БУДИМЛИЋ СВЕТЛАНА, адвокатски приправник код Нешић Радомира, адвоката у Бечеју, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

17. МАРКОВИЋ ВЛАДИМИР (ЈМБГ:1305975880027), дипломирани правник, рођен 13. 05. 1975. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Старој Пазови, Ћирила и Методија 13.

18. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника МАРКОВИЋ ВЛАДИМИР, адвокатски приправник код Лагунцић Рудина, адвоката у Старој Пазови, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

19. ВУЛЕТИЋ НЕНАД (ЈМБГ:0801985820026), дипломирани правник, рођен 08. 01. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Васе Стајића 17.

20. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ВУЛЕТИЋ НЕНАД, адвокатски приправник код Вулетић Драгомира, адвоката у Суботици, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

21. ОСТОЈИН АЛЕКСАНДАР (ЈМБГ:2307980850043), дипломирани правник, рођен 23. 07. 1980. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Јеврејска 1–3, локал 51.

22. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ОСТОЈИН АЛЕКСАНДАР, адвокатски приправник код Остојин Јовице, адвоката у Зрењанину, са даном 30. 10. 2011. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

23. ЈОВАНОВИЋ БОГДАН (ЈМБГ:2808952810035), дипломирани правник, рођен 28. 08. 1952. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Краља Петра Првог 19.

24. ТАНАСКОВИЋ ВЛАДО (ЈМБГ:2707985131175), дипломирани правник, рођен 27. 07. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Грчкошколска 6.

25. РУДИЋ ВИДОСЛАВ (ЈМБГ:1009984800305), дипломирани правник, рођен 10. 09. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Мирослава Антића 16/3.

26. МАРЈАНОВИЋ ЈЕЛЕНА (ЈМБГ:2401983805010), дипломирани правник, рођена 24. 01. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Фрушкогорска 4/3.

27. ТИЈАНИЋ ЈЕЛЕНА (ЈМБГ:2503976835041), дипломирани правник, рођена 25. 03. 1976. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Врбасу, Густава Крклеца 34.

28. БАБИЋ Н. БОРИС (ЈМБГ:0709972820031), дипломирани правник, рођен 07. 09. 1972. године УПИСУЈЕ СЕ 31. 10. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Димитрија Туцовића 9.

29. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАЂАРИ КАРОЛИНА, рођена 21. 11. 1984. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Бозоки Антала, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

30. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КРКЉИЋ ВОЈИСЛАВА, рођена 11. 11. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ратковић Влатка, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

31. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈОРГИЋ ЂОКИЋ ЖЕЉКА, рођена 22. 08. 1979. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Травар Ристе, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

32. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИХАЈЛОВСКИ МЛАДЕН, рођен 07. 08. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ратковић Влатка, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

33. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ДАВИДОВ МИЛАН, рођен 01. 06. 1979. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Давидов Страхинје, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

34. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БЈЕЛОБРК МАРКО, рођен 15. 09. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Бјелобрк Гордане, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

35. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РУЖИЧИЋ РАСТКО, рођен 15. 11. 1980. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Симић Драгана, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

36. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду НИКОЛИЋ АЛЕКСАНДАР, рођен 29. 03. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Кнежевић Слободана, адвоката у Новом Саду, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

37. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду АДАМОВИЋ АЛЕКСАНДРА, рођена 19. 11. 1982. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Бокан Дејана, адвоката у Бачкој Паланци, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

38. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАРКОВ АЛЕКСАНДРА, рођена 07. 04. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Марков Александра, адвоката у Бечеју, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

39. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ГАК ВЛАДИМИР, рођен 26. 06. 1981. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гак Милета, адвоката у Инђији, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

40. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РАКИЋ БОЈАНА, рођена 30. 03. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ракић Миланка, адвоката у Инђији, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

41. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СМУЋА ЗДРАВКО, рођен 23. 08. 1984. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Предојевић Бранислава, адвоката у Старој Пазови, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

42. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду АНКИЋ НЕВЕНА, рођена 16. 01. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Анкић Божицара, адвоката у Панчеву, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

43. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈОВАНЧИЋ ЈАДРАНКА, рођена 31. 10. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станковић Снежане, адвоката у Панчеву, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

44. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду САБО ЛАЛИЋ ДОРА, рођена 25. 05. 1983. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Цвејић Радована, адвоката у Суботици, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

45. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТАНЧУЛОВ ГОРАН, рођен 02. 03. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станчулов Зорана, адвоката у Ади, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

46. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИХАЛЕК АГНЕШ, рођена 11. 07. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Михалек Ендреа, адвоката у Ади, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

47. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАЈКИЋ АЛЕКСАНДРА, рођена 08. 06. 1979. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Марков Павла, адвоката у Кикинди, дана 31. 10. 2011. године, у трајању од две године.

48. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СИКИМИЋ ЗОРИСЛАВА, адвокат у Новом Саду са даном 31. 10. 2011. године, због пензионисања.

49. СИКИМИЋ ЗОРИСЛАВА (ЈМБГ:2302952805073), дипломирани правник, рођена 23. 02. 1952. године УПИСУЈЕ СЕ 10. 11. 2011. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине као пензионер, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Трг Ференца Фехера 8.

50. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ШУТОВИЋ РАДОЊА, адвокат у Зрењанину са даном 15. 10. 2011. године, на лични захтев. ВОЈНОВИЋ БОЈОВИЋ ГОРДАНА, адвокат у Зрењанину, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије Шутовић Радоње.

51. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине МАЈСТОРОВИЋ СЛОБОДАН, адвокат у Панчеву са даном 20. 10. 2011. године, услед смрти. Згерђа Драган, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије Мајсторовић Слободана.

52. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ГРБИЋ НИКОЛА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, са даном 19. 10. 2011. године.

53. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БУГАРСКИ МИЉАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, са даном 19. 02. 2011. године.

54. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БУНДЕВИЋ ЉИЉАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Крнчевић Горана, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 09. 2011. године.

55. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине МАРУНИЋ НЕМАЊА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Бркић Небојше, адвоката у Новом Саду, са даном 04. 11. 2011. године.

56. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЛАЗИЋ АЛЕКСАНДРА, адвокатски приправник у Суботици, на адвокатско-приправничкој вежби код Кунић Миодрага, адвоката у Суботици, са даном 01. 10. 2011. године.

57. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БЕГУШ МИЛАН, адвокатски приправник у Панчеву, на адвокатско-приправничкој вежби код Никић Зоране, адвоката у Панчеву, са даном 01. 11. 2011. године.

58. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да КАРДУМ МАРИЈИ, адвокату у Сомбору, привремено престаје право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и одсуства ради неге детета од 16. 10. 2011. до 15. 10. 2012. године. Бањанин Мирко, адвокат у Сомбору, одређује се за привременог заменика.

59. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је НАШАГАЋИН МИРЈАНА, адвокат у Бачкој Паланци, наставила са радом након што је била привремено спречена, дана 10. 11. 2011. године. Грујић Владимир, адвокат у Бачкој Паланци, разрешава се дужности привременог заменика.

60. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КРУНИЋ ШЕВРТ АНА, адвокат у Инђији, наставила са радом након што је била привремено спречена, дана 07. 10. 2011. године. Крунић Миленко, адвокат у Инђији, разрешава се дужности привременог заменика.

61. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Станојчић Слађана, адвокат у Новом Саду променила презиме, које сада гласи РИКИЋ.

62. Управни одбор Адвокатске коморе Војводине ДАЈЕ САГЛАСНОСТ на уговор од 04. 10. 2011. године о преносу удела оснивачког капитала Ортачког адвокатског друштва „Ристић & партнери” који припада Јовичић Бранибору, адвокату у Новом Саду, у целости на Ристић Зорана, адвоката у Новом Саду, с обзиром да је уговор у складу са Законом о адвокатури.

63. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ статусна промена у „Ортачком advokatskom društvu Ristić & partneri”, Нови Сад, Васе Стајића 17, чији су оснивачи Ристић Зоран, Вујасин Ивана и Јовичић Бранибор, адвокати у Новом Саду, тако што оснивач и члан Јовичић Бранибор, адвокат у Новом Саду, иступа из друштва дана 04. 10. 2011. године.

64. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЛОБОДА АЛЕКСАНДАР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ловћенска 2/д4, почев од 03. 10. 2011. године.

65. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЈОВИЧИЋ БРАНИБОР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 17а, почев од 04. 10. 2011. године.

66. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАРЛАЋ М. МИОДРАГ, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 12, почев од 01. 10. 2011. године.

67. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЛОТИНА МИРОСЛАВ, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 12, почев од 1. 10. 2011. године.

68. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕРЕСКИ СЛАВКО, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 16 А, стан 17, почев од 17. 10. 2011. године.

69. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КАПУН ДРАГАН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 16 А, стан 17, почев од 17. 10. 2011. године.

70. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МАТИЋ ДАВОР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 16 А, стан 17, почев од 17. 10. 2011. године.

71. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ДИКОСАВИЋ ТОМИСЛАВ, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Булевар краља Петра Првог 7/Л, стан 11, почев од 03. 12. 2011. године.

72. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БОБАН ПЕТАР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Војводе Шупљикца 17, почев од 15. 10. 2011. године.

73. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ГАВРИЛОВИЋ НЕМАЊА, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Грчкошколска 6, почев од 26. 10. 2011. године.

74. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВУЧКОВИЋ ГОРДАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Петра Драпшина 47/V, почев од 10. 10. 2011. године.

75. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЂАЈИЋ СОЊА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Булевар ослобођења 82/III, почев од 14. 10. 2011. године.

76. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БАЈИЋ ЗОРАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Цанкарева 21/44, почев од 01. 10. 2011. године.

77. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Оргачко адвокатско друштво „Милић” у Новом Саду, променило седиште и то на адресу Стражиловска 11, почев од 01. 11. 2011. године.

78. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СИЛАЋИ МИКЛОШ, адвокат у Бечеју, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Јована Поповића 1, локал 3, почев од 01. 10. 2011. године.

79. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је НАСТАСИЋ СТЕВАН, адвокат у Сомбор, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Кнеза Милоша 23, стан 6/1, почев од 06. 10. 2011. године.

80. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МАРИЋ МИЛОШ, адвокат у Апатину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Дожа Ђерђа 5, почев од 17. 10. 2011. године.

81. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИРОСАВЉЕВИЋ СТОЈАНОВИЋ СВЕТЛАНА, адвокат у Белој Цркви, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Пролетерска 4, почев од 10. 10. 2011. године.

82. У решењу Управног одбора Адвокатске коморе Војводине донетом 30. 09. 2011. године под бројем 629/11 врши се исправка тако, што се у диспозитиву изреке речи „почев од 25. 09. 2011. године” замењују речима „почев од 25. 08. 2011. године”. У преосталом делу решење Управног одбора број 629/11 од 30. 09. 2011. године остаје непромењено.

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра
(текући рачун број 340-1482-43 са знакомом „за Гласник“)

Овај број је закључен 10. новембра 2011. године.

Тираж: 1.700 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Татјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад